

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA

DRUŠTVA V LJUBLJANI

Št. 5., 6. - Leto 51.

Maj, junij, 1928

Dr. Fran Mlinar-Cigale:

ANKETA O CERKVENI GLASBI.

Za razvoj slovenske cerkvene glasbe bi bilo zelo koristno, ako ne naravnost potrebno, da bi se razmerje slovenske cerkvene glasbe do svetne glasbe med Slovenci enkrat temeljito in vsesplošno kritično obravnavalo in fiksiral odnos ene glasbene panoge do druge.

Najlažje bi se to zgodilo morda na ta način, da bi se vplivnejši slovenski glasbeniki (svetni v prvi vrsti) izjavili o svojem osebnem in umetniškem odnosu napram slovenski cerkveni glasbi ter o razmerju svetne do cerkvene glasbe na splošno, kakor si isto ocenjujejo v sedanjosti in kakor si isto zamišljajo v bodočnosti.¹

Izjave praktičnih glasbenikov, kakor tudi izjave priznanih teoretikov bi bile zanimive za presojo položaja sedanje slovenske cerkvene glasbe in bi nudile kolikortoliko popolno sintetično sliko sodobne slovenske cerkvene glasbe; na drugi strani pa bi dale te izjave gotovo tudi dragocenih migljajev in smernic, ki bi mogle razvojno smer te glasbene panoge v bodočnosti uravnati in služiti kot teoretična podlaga praktičnemu glasbenemu udejstvanju.

Tudi razvoj cerkvene glasbe pri Hrvatih, naših najožjih sosedih, nas mora zanimati, ker ni dvoma, da more razvojna smer pri enem uspešno vplivati i na drugega. Poleg tega je ravno sodobna v madrigalni smeri se razvijajoča vokalna glasba pri Hrvatih že izvrstno zastopana (n. pr. Širola: Pjesni razlike, Život sv. Ćirila i Metoda, Missa poetica).²

Zdaj še par besed pro domo! Ni dvoma, da je tudi cerkveno-glasbeno udejstvanje del naše slovenske in narodne kulture in da je tudi to panogo glasbene umetnosti s tega stališča presojati. Ker kulturnega dela ni nikdar preveč in nam mora biti vsaka splošno-kulturna in specialno umetnostna

¹ Uredništvo C. Gl. naj bi se potom primernega oglasa obrnilo na krog onih glasbenikov, ki bi prihajali v poštev.

² Najbolj poklican, da nam to razmerje med slovensko in hrvatsko cerkveno glasbo predoči, se mi zdi po svojem globokem poznavanju razmer urednik Sv. Cecilije v Zagrebu.

pridobitev le dobrodošla — pa naj prihaja od koderkoli — zato bi zgoraj predlagana anketa mogla biti nam samo v prid, ker bi pripomogla k razbistritvi pojmov, razširjenju obzorja in pomagala odstraniti mnogoštevilne predsodke na eni strani do svetne, zlasti pa do cerkvene glasbe kot panoge glasbene umetnosti.

Do nedavno je bil položaj žal še premnogokrat tak: eni zametujejo svetno, profano glasbo, podtikajo ji razne instinkte, prikrite namene in motive, jo smatrajo celo kot moralno manj vredno; so tudi taki, ki novejšo svetno glasbo kot produkt sodobnosti iz same konservativnosti obsojajo ali ji vsaj odtegujejo vsako simpatijo, na drugi strani zopet nekateri ves pokret slovenske cerkvene glasbe ignorirajo iz edinega razloga, češ da je to čisto cerkveno, versko ali celo »klerikalno« gibanje, ki nima s pravo umetnostjo nobenega ali prav malo stikov in česar nikakor ni resno vzeti, najmanj še kot samostojno panogo umetnosti.

Ni slika na obeh straneh na splošno tako temna, so pa še danes ljudje nepoučeni in nerazsodni, pa celo poučeni in razsodni, ki nimajo smisla za umetnost, ki tako govore in mislijo in to kljub požrtvovalnemu delu nekaterih naših kulturnih in umetniških organizacij in institucij. Le prepogosto še dobimo ljudi, ki glasbo in njeno udejstvovanje smatrajo samo kot izvajanje kakršnegakoli političnega ali ožjekulturnega, ne pa umetnostnega in splošno narodnokulturnega programa. Potrebno bi bilo, da bi postavili slovensko glasbeno udejstvovanje na enotnejši in solidnejši temelj. Najprej bi moral biti enakovreden eden ali drugi, ki umetniško kaj pomeni; saj sta tudi dva slikarja, pa naj slika eden samo religiozne motive, drugi pa popolnoma profane stvari, lahko umetnika in služita isti ideji — lepoti. In arhitekt, ki sezida lepo cerkev, je najmanj toliko vreden kot oni, ki postavi lepo gledališče. O tem govoriti bi sploh ne bilo treba, da nas ni razvoj desetletij tako razdvojil, da že za čisto umetniškim udejstvovanjem sumnjamo razne prikrite tendence in namene. Na iniciativo »Zborov«, »Cerkv. Glasbenika« in »Pevca« je lansko leto začel skupni nastop oziroma medsebojno podpiranje teh revij s tendenco izločiti osebna, politična in druga nasprotstva in služiti predvsem in izključno glasbeno-umetniškim ciljem. »Cerkv. Glasbenik« in »Sv. Cecilija« v Zagrebu se nikakor ne omejujeta samo na cerkveno glasbo, ampak zasledujeta po možnosti vsak važnejši pojav splošnoglasbenega značaja, zlasti o »Sv. Ceciliji« se more reči, da je najboljši jugoslovanski glasbeni list. »Zbori« so prinesli cerkvene skladbe, kar svedoči pravilno glasbeno-umetniško pojmovanje njih uredništva, česar tudi našim odličnim glasbenikom nikakor ni odrekli. Emil Adamič sklada in objavlja tudi cerkvene skladbe in na turneji »Orkestralnega društva Gl. Matice« v letu 1927. je sodelovalo »Orkestralno društvo« pod Adamičevim vodstvom tudi na nekaterih podeželskih cerkvenih korih. Vse to je dokaz, da je pravemu in čistokrvnemu glasbeniku vsako glasbeno udejstvovanje — samo da predstavlja gotovo višino in umetniško vrednost — možno in celo dobrodošlo. Žal, da nižje glave tako ne mislijo, vsaj vselej ne!

Nujna posledica takega sodelovanja bi bila ta, da ne bi samo cerkvena glasba pridobila na ugledu, ki ji gre kot panogi umetnosti, ampak da bi se tudi svetna glasba, zlasti ona novejša doba, lažje popularizirala in postala širšemu občinstvu dostopna.

In še na eno važno posledico mislim. Ako enkrat splošno prodre načelo in nazor, da je tudi cerkvena glasba umetnost, ako je na primerni višini in da je potrebno, da je na tej višini, se ne bo vsak, ki obvlada komaj nekaj glasbenih elementov že smatral za sposobnega in poklicanega, da se javno udejstvuje in to na mestu in na način, ki njegovim zmožnostim ne odgovarja. Skladatelji se trudijo, da podajajo dobrih skladb — imamo jih že veliko — in vendar izvajajo po raznih cerkvenih korih proizvode glasbenih diletantov slabe in najslabše vrste, ki ne odgovarjajo niti formalno še manj pa vsebinsko. Te vrste glasbeni diletantizem, ki se ponekod bahato šopiri, več škoduje kakor koristi, zlasti ker se proti takim izrodkom le preveč prizanesljivo postopa. Več resnosti in kritičnosti bi pa zaneslo v cerkveno-glasbeno življenje ravno ožje sodelovanje s svetno glasbo, kjer so slični izrodki razmeroma redki.

To bi bilo nekaj misli, s katerimi bi podprl nujnost in potrebo zgoraj predlagane ankete.

Adolf Gröbming:

NEKAJ POGLAVIJ IZ FIZIOLOGIJE IN FONETIKE.

(Dalje.)

Jabolko.

Pot iz gola v sapnik vodi skozi jabolko ali grgavec (larynx), ki je najvažnejši organ govornega aparata, ker proizvajamo z njim glasove in tone. Jabolko je pripeto spodaj na sapnik, zgoraj na podjezično kost. Mišice in sluzne kože, ki tvorijo njegove zunanje in notranje stene, obdajajo razne hrustance, s katerimi se moramo najprej seznaniti, ako hočemo razumeti njegov stroj.

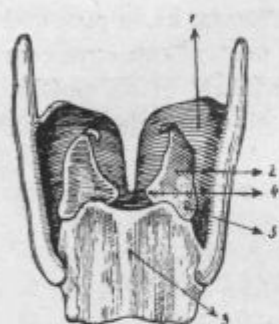
Osnovni hrustanec jabolka, t. j. oni, ki počiva na sapniku, se imenuje *kolobarčasti hrustanec* (cartilago cricoidea). Podoben je pečatnemu prstanu, čigar ožji del leži spredaj, širji zadaj. Njegovo lego otipamo lahko na vratu tako, da sledimo s prstom sprednjemu robu jabolka navzdol do mesta, kjer se rob prevali. Kolobarčasti hrustanec leži tik za robom in ima spredaj skoro iste dimenzije kakor hrustanci sapnika, tako da ga pri površnem otipanju lahko zamenjamo z njimi.

Na kolobarčasti hrustanec se naslanja največji hrustanec jabolka, namreč *ščitasti hrustanec* (cartilago thyreoidea). Po obliki ga lahko primerjamo z zadaj odprtima oraloma, čigar ploskvi se spredaj stikata v razmeroma oštrm robu, ki štrli zlasti pri suhih možeh močno navzven. Pri ženah in pri otrocih je ta hrustanec mnogo manjši in ga zato komaj opazimo na vratu. Vsaka ploskev ščitastega hrustanca se steka na odprtem delu v dva roglička, od katerih je zgornji večji ko spodnji.

Zgornji roglički so prirastli na podkvasito podjezično kost, spodnji pa tvorijo s kolobarčastim hrustancem pregibalni sklep, ki omogoča artikulacijo.

Zadaj, v vrzeli med ploskvama ščitastega hrustanca sta pritrjena na kolobarčasti hrustanec še dva mala hrustančka. Radi oblike se imenujeta nosasta ali piramidasta hrustančka (cartilaginee arytaenoideae); ker pa je njihova naloga, kakor bomo pozneje videli, uravnavanje glasotvornice, jim pravimo tudi uravnavna hrustančka.

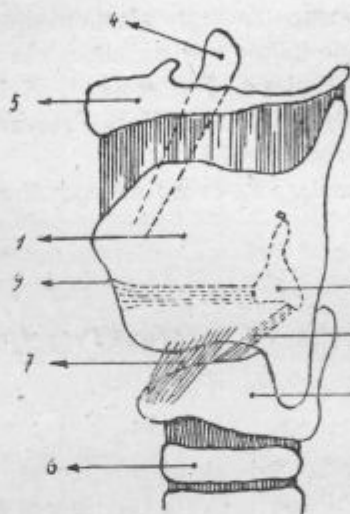
Tik za jabolkom leži požiralnik, zato je jabolko opremljeno s posebnim poklopcem (epiglottis), ki brani, da ne zaide med jedjo kakšna drobtinica v organ. Poklopec je zelo gibljiv hrustanček in štrli med diha-

Slika 1.

Jabolko (od zadaj) — glavni hrustanci.

- 1 ščitasti hrustanec,
- 2 nosasti (uravnavni) hrustanček,
- 3 kolobarčasti hrustanec,
- 4 nasadišče za glasotvornice,
- 5 nasadišče za mišice.

Slika 2.

Jabolko (od leve strani). (Crtkani deli ležijo v notranjosti organa.)

- 1 ščitasti hrustanec,
- 2 kolobarčasti hrustanec,
- 3 nosasti (uravnavni) hrustanček,
- 4 poklopec,
- 5 podjezična kost,
- 6 sapnik,
- 7 musculus crico-thyreoideus,
- 8 musculus crico-arytaenoides lateralis,
- 9 glasotvornica.

njem pokonci. Pri požiranju, t. j. med jedjo in med pitjem, se povezne na odprtino jabolka, tako da polzi hrana mimo njega v želodec.

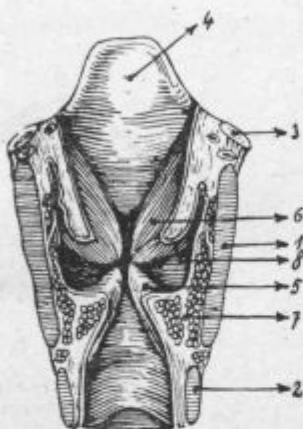
Navedene hrustance spajajo razne mišice v podolgovat, bolj hruški kakor jabolku podoben organ, ki je znotraj prevlečen z nežno sluznico. Med nosastima hrustančkoma in med notranjim robom ščitastega hrustanca dela sluznica dva para gub, od katerih tvori spodnji par prave glasotvornice ali kratko glasotvornice, zgornji par pa neprave glasotvornice. Glasove izvajamo s pravimi glasotvornicami, zato mislimo, kadar govorimo o glasotvornicah, vedno na spodnji par gub. Zgornji par pa tega naziva ne zasluži; ime »neprave glasotvornice« je nastalo le slučajno, ker so najprej njim pripisovali tvorbo glasov. Razporek ali raza, ki leži med pravima glasotvornicama, da more zrak prehajati v sapnik, se imenuje glasilka (glottis).¹ V razliko od neprave glasilke, t. j. od one

¹ V »Repetitoriju anatomije« imenuje dr. J. Plečnik prave glasotvornice-glasilke, neprave-lagotne gube, glasilko (glottis) pa — jabolčni razporek.

raze, ki leži med nepravimi glasotvornicami, jo označujemo včasih tudi z imenom prava glasilka. Omeniti mi je še Morgagnijeva žepa, to sta dve, žepom podobni vdrtini ob straneh med pravimi in nepravimi glasotvornicami, ki sta dobili ime po njihovem najditelju zdravniku Morgagniju.

Gibi jabolka in funkcije hrustančkov.

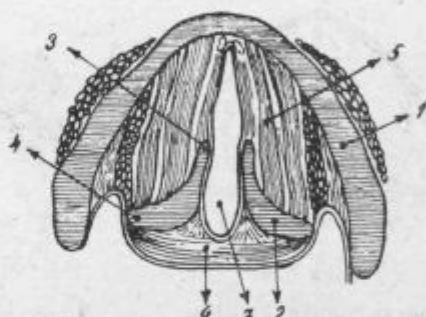
Jabolko ni nepremično pritrjeno na sapnik in na podjezično kost, ampak spreminja lahko svojo lego. Že pri izreki vokalov (i, e, a, o, u) opazimo, ako položimo rahlo prst nanj, da se nekoliko premika. Iz naravne lege, ki jo ima pri a-ju, se pri izreki e-ja in i-ja nekoliko dvigne, pri o-ju in u-ju pa zniža. Mnogo lažje zaznavamo gibe jabolka pri zdehanju, ka-

Slika 3.

Pogled v jabolko od zadaj (vertikalni prerez).

1 ščitasti hrustanec,	6 nepravna glasotvornica,
2 kolobarčasti hrustanec,	7 musculus thyreo-arytaenoideus,
3 podjezična kost,	8 Morgagnijev žep.
4 poklopec,	
5 prava glasotvornica,	

Slika 4.

Horizontalni prerez skozi glasotvornice.

1 ščitasti hrustanec,
2 uravnalni hrustanček,
3 nasadišče za glasotvornice,
4 nasadišče za mišice,
5 musculus thyreo-arytaenoideus,
6 musculus arytaenoideus transversus,
7 glasilka.

šljanju in požiranju, ker so tedaj izredno veliki. Ako zazdehamo, zdrkne jabolko globoko v grlo, med požiranjem se dviga, pri kašljanju pa skače z vsakim sunkom navzgor. Zlasti lepo opazujemo gibe jabolka pri suhih ljudeh. Nekaterim se jabolko med govorjenjem neprestano premika, kakor zračni mehurček libela (vodne tehtnice), ako ga premikamo.

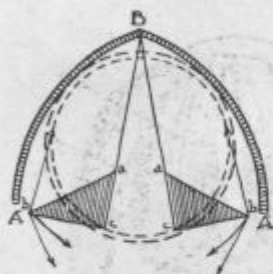
Pri govorjenju in pri naravnem petju razlikujemo tri različne lege jabolka:

1. visoko (pri i-ju),
2. srednjo (kadar organ miruje in pri a-ju),
3. nizko (pri u-ju).

Med temi legami je seveda še mnogo točk, do katerih se jabolko lahko dvigne ali pogrezne. Za umetno petje pa rabimo še posebno, izredno nizko lego, ki je najbolj podobna legi jabolka pri zdehanju. V svojih se-

stavkih jo bom nazival globoko ali pevsko lego, prej imenovane lege pa govorilne lege. Pevska lega je izredno važna za pravilno petje, zato se nanjo še večkrat povrnem.

Važnejši kakor gibi jabolka so za izreko gibi posameznih hrustancev, ker so v tesni zvezi z delovanjem glasotvornic. Glasotvornice so pripete, kakor sem že omenil, spredaj na notranji rob ščitastega hrustanca, zadaj na uravnalnih hrustančkih. Pri izvajanju glasov ne smejo biti ohlapne, ampak primerno napete, drugače ne bi imele za zvenenje potrebne prožnosti (prim. struno!). Kako se glasotvornice napenjajo, si niso fiziologi povsem na jasnem, ker so po ustroju jabolka sodeč možni razni načini. Vsekakor pa opravljata pri tem poslu glavno delo ščitasti in kolobarčasti hrustanec.

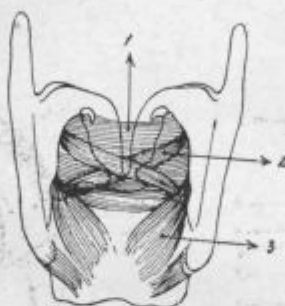

Slika 5.

Osnovna oblika glasilke.
(Shema slike štey. 4).

A-B-A ščitasti hrustanec,
a-b-c uravnalna hrustančka,
a, a nasadišči za glasotvorn.,
b, b nasadišči za mišice.
c-a-B-a-c glasilka.

Črtkan krog označuje lego kolobarčastega hrustanca, puščice pa smer delovanja najvažnejših mišic.

Slika 6.

Mišičevje uravnalnih hrustančkov.

- 1 musculus arytaenoideus transversus,
- 2 musculus arytaenoideus obliquus,
- 3 musculus crico - arytaenoideus posterior.

Slika 7.

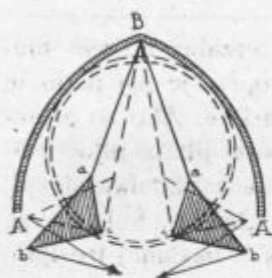
Delovanje transverzalne mišice in poševnih mišic.
(Trdi zastavek.)

Osnovna oblika glasilke je črtšana.

Ščitasti hrustanec se lahko pregiblje, kakor je že iz slike 2. razvidno, navzdol in navzgor okoli namišljene vodoravne osi v sklepih, ki jih tvorita njegova spodnja roglička s kolobarčastim hrustancem. Vsak gib ščitastega hrustanca navzdol poveča, če ostaneta uravnalna hrustančka na svojih mestih, razdaljo med točkami, kjer so glasotvornice pripete in posledica je, da se glasotvornice napnejo. Če se vrne ščitasti hrustanec v prvotno lego, se razdalja zopet zmanjša in glasotvornice ohlapijo. Radi teh funkcij se imenuje ščitasti hrustanec v nekaterih knjigah napenjalni hrustanec. V novejšem času si razlagajo fiziologi napenjanje glasotvornic na drug način, namreč da ščitasti hrustanec miruje in da se kolobarčasti hrustanec, na katerem sta pritrjena uravnalna hrustančka, premika proti njemu. Učinek je seveda v obeh slučajih enak, le da bi pripadalo ime »napenjalni hrustanec« v tem primeru kolobarčastemu hrustancu. Imamo pa še tretjo možnost, da dosežemo ta učinek, in sicer s pregibanjem urav-

nalnih hrustančkov naprej in nazaj. Tudi taki gibi bi napenjali in rahljali glasotvornice, zlasti ako bi jih — kakor menijo oni fiziologi, ki so si to razlago osvojili — podpiral pri tem delu kolobarčasti hrustanec, ki bi s primernimi gibi proti ščitastemu hrustancu, večal njihov učinek. Približevanje ščitastega in kolobarčastega hrustančka posreduje posebna mišica (musculus crico-thyreoides), ki spaja sprednjo polovico kolobarčastega hrustančka s spodnjim robom ščitastega hrustanca (slika 2).

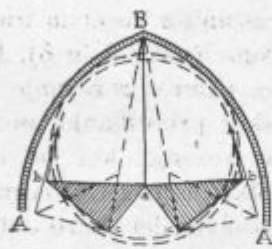
Za govorjenje, dihanje, šepetanje itd. so potrebne raznovrstne lege glasotvornic, ker se oblika glasilke pri tem neprestano izpreminja. Vse te izpremembe izvršujeta v glavnem uravnalna hrustančka s posredovanjem raznih mišic. Toda preden se lotimo te točke, si moramo natančneje ogledati ustroj jabolka in njegovega mišičevja, ker sem v prejšnjem opisu omenil le najvažnejše, da ne bi z zamršenim opisovanjem otežkočil razumevanja.

Slika 8.

Delovanje mišic: musculi crico — arytaenoides postici.

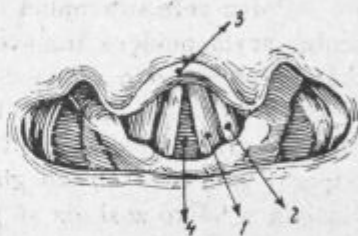
Oblika glasilke pri neslišnem vdihovanju.

Slika 9.

Delovanje mišic: musculi crico — arytaenoidei laterales.

Oblika glasilke pri šepetanju.

Slika 10.

Slika jabolka, ki jo vidi opazovalec z jabolčnim zrcalcem.

- 1 prave glasotvornice;
- 2 neprave glasotvornice,
- 3 poklopec,
- 4 glasilka.

Slika štev. 3 nam predstavlja jabolko v vertikalnem prerezu, in sicer sprednjo polovico, tako da gledamo v organ od zadaj. Na tej sliki manjkata seveda uravnalna hrustančka, vidimo pa prav dobro, kako tečejo spodaj prave, zgoraj neprave glasotvornice k notranjemu robu ščitastega hrustanca. Notranjost pravih glasotvornic izpolnjuje posebna dvodelna mišica (musculus thyreo-arytaenoideus), dočim so neprave glasotvornice le gube sluzne kože. Iz tega prereza je razvidna tudi oblika glasotvornic, ki niso podobne tankim trakovom, kakor mislijo mnogi pevci, ampak troglatim tramičkom.

Kako so pritrjene glasotvornice ob uravnalne hrustančke, nam kaže slika štev. 4, na kateri vidimo jabolko v horizontalnem prerezu skozi glasotvornice. Prerez uravnalnih hrustančkov ima obliko trokotnika, pri katerem je sprednji in zadnji ogel nosasto podaljšan, srednji zaokrožen. Na spredjem podaljšku, ki se imenuje »nasadišče za glasotvornice« (processus vocalis) so pritrjene glasotvornice, na zadnjem podaljšku »nasadišču za mišice« (processus muscularis) pa razne mišice. (Obe nasadišči

sta označeni tudi na sliki štev. 1). Vzporedno z robom glasotvornic teče že prej imenovana mišica »*musculus thyreo-arytaenoideus*«, ki je pripeta spredaj na notranjo steno ščitastega hrustanca, zadaj na prednjo steno (na sliki 4. na hipotenuzo) uravnalnih hrustančkov. Kadar se ta mišica skrči, torej pri kontrakciji, skuša potegniti uravnalna hrustančka naprej in učvrstiti tako lego glasotvornic. Obenem zasuka nekoliko nasadišči za glasotvornice navznoter, zato je glasilka na tem mestu malo zožena (pretisnjena), drugače bi bile stranice ravne, kakor na shematični sliki št. 5. Povsem zožiti glasilko pa »*musculus thyreo-aryt.*« ne more. Iz dejstva, da vsaka mišica pri krčenju nekoliko odebeli, sklepamo, da je njena naloga pri izvajanju glasov tudi ta, da skrbi za primerno obliko in elastičnost glasotvornic. Trikotno obliko glasilke, kakor nam jo prikazujeta sliki 4 in 5, rabimo pri navadnem dihanju. Ker tvori osnovo (izhodišče) za vse druge oblike glasilke, jo imenujemo lahko osnovno obliko glasilke.

Počez veže uravnalna hrustančka posebna transverzalna mišica »*musculus arytaenoideus transversus*« (slika 4 in 6), ki opravlja pri petju in pri govorjenju zelo važno delo, namreč zoževanje glasilke. Ako so glasotvornice predaleč narazen, kakor pri dihanju, ne more jih iz pljuč prihajajoči zračni tok spraviti v tresenje, ker ne najde v jabolku dovolj odpora; zato je s široko glasilko nemogoče izvajati glasove. Šele ko se glasilka v toliko zoži, da se glasotvornici skoro dotikata, nastanej tresljaji, ki so potrebni za tvorbo glasov. Pri tem poslu podpirata transverzalno mišico dve poševni mišici »*musculi arytaenoidei obliqui*«. Kakor je razvidno iz slike 6, spajata diagonalno oba uravnalna hrustančka in ležita križem nad transverzalno. Če radi obolesti ali iz kakšnega drugega vzroka navedene mišice ne delujejo, t. j. če ostanejo glasotvornice predaleč narazen, zveni glas hripavo in raskavo, ali pa izgubi povsem svoj zven in človek more le še šepetati. Delovanje transverzalne mišice in poševnih mišic nam prikazuje shematična slika 7. Smer učinkovanja je na sliki označena s puščicami, črtkane črte označujejo osnovno obliko glasilke in lego uravnalnih hrustančkov pri dihanju, polne črte pa glasilko in lego teh hrustančkov po kontrakciji mišic. Kadar se glasotvornice povsem strnejo, kakor na imenovani sliki, tako da hermetično zapreta glasilko, nastane tako zvani trdi zastavek.¹ O bistvu tega zastavka in o njegovem kvarnem vplivu na izreko, bom govoril v posebnem poglavju, zato se sedaj s tem ne morem natančneje baviti.

Poleg navedenih mišic vplivata na gibe uravnalnih hrustančkov posebno dva para mišic, in sicer: »*musculi crico-arytaenoidei postici*« in »*musculi crico-arytaenoidei antici (laterales)*«. Prvi par, ki ga najde čitatelj na sliki 6 je pričvrščen na zadnji steni kolobarčastega hrustanca

¹ Ta izraz sem sam napravil, ker nimamo za nemški *Stimmeinsatz* (*Toneinsatz*) primerne besede (prim. *zastaviti pero*). Izraz *vstavek*, ki sem ga nedavno čital, se mi ne zdi prikladen.

in spaja z njo poševno obe nasadišči za mišice na uravnalnih hrustančkih. Vpliv teh mišic na glasilko in smer njihovega učinkovanja je razvidna iz shematične slike števil. 8. Ako se uravnalna hrustančka sukata v točkah c, c ne da bi izpremenila svoje mesto, povzroča kontrakcija mišic »musculi c.-a. postici«, peterokotno glasilko (c-a-B-a-c), kakršno rabimo za neslišno vdihovanje pri petju in pri govorjenju.

V nasprotni smeri deluje drugi par mišic »musculi c.-a. laterales antici« (slika 2). Kakor prvi par, je tudi drugi par priklenjen na nasadišča za mišice uravnalnih hrustančkov. Obrnjen pa ni nazaj, ampak naprej, torej proti notranji strani jabolka, kjer je pripet na zgornji rob kolobarčastega hrustanca. Lego teh mišic in smer njihovega učinkovanja si bomo najlažje predstavljali, če si ogledamo sliko 2. Kadar se mišici »musculi c.-a. antici« skrčita, potegneta obe nasadišči za mišice naprej, in glasilka se spredaj zapre. Odprt ostane le majhen trikot (c—a—c) med stranicami uravnalnih hrustančkov, tako da ima glasilka obliko obrnjenega Y. Iz shematične slike 9 je učinek te kontrakcije najlažje razviden, zato se mi zdi nadaljnje razlaganje nepotrebno. Takšna glasilka je za petje in za glasno govorjenje neuporabna, ker je ne obdajajo prožne glasotvornice, ampak hrustančaste stene uravnalnih hrustančkov, rabimo jo pa za šepetanje in za pritajeno šušljanje.

Funkcije hrustančkov in mišic jabolka seveda niso tako preproste, kakor bi človek sklepal po mojem opisu. Radi jasnosti in preglednosti sem moral marsikaj izpustiti, upam pa, da sem vendarle dosegel svoj namen, ki je bil, seznaniti čitatelja z glavnimi oblikami glasilke, ker bi bilo drugače razumevanje naslednjih poglavij otežkočeno.

Pojave v jabolku je mogoče opazovati z različnimi pripravami, od katerih je najpreprostejše jabolčno zrcalce (Kehlkopfspiegel - Laryngoskop).² Ta priprava sestoji iz okroglega 20—28 mm širokega zrcalca, ki je pritrjeno v kotu 130 stopinj na podolgovato držalo. Pri opazovanju jabolka se potisne zrcalce v usta približno do zadnje stene gola, tako da stoji zrcalce nad organom. Ako se obrnemo s hrbtom proti solncu ali proti močni umetni svetlobi, je mogoče z drugim zrcalom reflektirati žarke na jabolčno zrcalce, ki razsvetli jabolko in obenem vrne njegovo sliko. Opazovanje jabolka z zrcalcem je združeno z različnimi težkočami in tudi za poskusno osebo ni bogve kako prijetno. Jezik je napoti, treba ga je potegniti z robcem iz ust, ali ga tesno prižeti na spodnjo čeljust. Javljajo se razni bruhalni refleksi, zrcalce se orosi, razen tega je zelo omejeno fonetično delovanje glasotvornic, ker je jezik oviran v gibanju. Popolnejši je endoskop, ki je osnovan na optičnem sistemu leč in prizem. V natančnejše opise teh priprav pa se tu ne morem spuščati, ker nimajo za naše namene praktične važnosti.

² Jabolčno zrcalce je izumil leta 1855. slavni pevski pedagog Manuel Garcia (1805—1906).

GUIDO D'AREZZO.

(Ob 900 letnici njegove iznajdbe.)

Kar so za literaturo črke, to so za glasbo note. Črka sama zase nima pomena; pravo vrednost dobi šele tedaj, ko ji pridružimo več drugih črk tako, da spojena z njimi tvori besedo. Več smiselno sestavljenih besed izraža misel — idejo. Nota brez črtovja nam nič ne pove; noto v črtovju razumemo; iz skupine not v črtovju pravilno razvrščenih pa beremo glasbeno misel.

Primeri kaže jasno, kolike vrednosti za glasbo je črtovje. Zato je vreden spomina tisti, ki je pridobil glasbi to bogastvo. Devetsto let je poteklo od tega tako važnega dogodka.

Ziveli so ljudje, ki so se vrgli na kak problem ter ga tako dolgo motrili, dokler ga niso razrešili. Veliko jih je šlo v grob s svojim življenjskim vprašanjem, mnogim pa se je posrečilo razjasniti temne prostore skrivnosti.

Guido d'Arezzo je bil dominikanec — menih v Pomposi.¹ V samostanski tišini je mislil, kako bi obogatil revščino glasbene pisave ter tako pripomogel umetnosti do večjega razmaha. Prišel je do dragocenih zaključkov. Cerkev je v belem menihu spoznala velikega duha in podpirala njegove genialne zamisleke. To zaslugo ji hoče seveda iztrgati moderni svet, kričeč na ves glas, da je Cerkev vedno le ovirala razvoj umetnosti; toda zgodovina vpije še glasneje, da, če je kdo pospeševal procvit umetnosti, ga je pospeševala Cerkev.

Guidu d'Arezzo pripisujejo mnogo iznajdb, ki v resnici niso njegove. Pri velikih ljudeh se ponavlja pojav, da jim okoli zgodovinske slike začrtujejo večji ali manjši sij pravljic — izmišljotin. S tem hočejo povečati njih zasluge, a dosežejo ravno nasprotno. Tako tudi Guidu pripisujejo n. pr. iznajdbo heksakorda na podlagi šestih not iz himne sv. Janeza: ut, re, mi, fa, sol, la. Toda to so že pred Guidom dobro poznali. Njegovo delo se reducira v dve glavni odkritji: izumil je telegram ali glasbeno črtovje (sestoječe iz štirih črt) s ključi Fa in Do in očistil staro cerkveno pesem antidiatonike, katero so ji vrinila stoletja. Do Guidovega časa namreč so teoretiki rabili posebna znamenja za določevanje nestalnih intervalov, ki so bili še manjši od našega poltona. Guido dokazuje, da je vse to le pokvarjenost; treba je torej vrniti pesmi prvotno obliko, kakršno so ji dali starodavni. — Lotil se je poprave antifonarija.

S svojimi idejami in reformiranjem je Guido povzročil živahno polemiko med sobrati — menihi pompoškega samostana. Prišlo je tako daleč, da ga je opat, čeravno mu je bil naklonjen, odslovil iz samostana. Izgnan je iskal zavetja pri areškem škofu Teudaldu.² Ta se je zanimal za Guida in čakal priložnosti, da opozori javnost na njegova odkritja.

V 1027. letu je kronal papež Janez XIX. v Rimu Konrada II. K slavnosti se je zbralo 46 škofov in 14 opatov iz raznih krajev Evrope. To priliko je uporabil Teudald, da proslavi svojega varovanca. — Komaj je papež zvedel o Guidu, je poslal k njemu kar tri poslance z naročilom, da se čim prej predstavi v Rimu.³ Sprejeli so ga zelo slovesno. Papež je dolgo razpravljajl z Guidom, pregledujoč njegov novi antifonarij in ga ni pustil prej, »donec unum versiculum inauditum sui voti compos edisceret, ut quod vix credebatur in aliis, tam subito in se recognosceret«. Nato je ukazal Guidu, da razloži svoje ideje pred

¹ Nekateri menijo, da je Guido izšel iz samostana Mauro des Fosses — v Franciji.

² Škofu Teudaldu je v znamenje hvaležnosti posvetil svoje delo pod skromnim naslovom »Micrologium«.

³ Svojemu prijatelju Mihaelu iz samostana v Pomposi je pisal: ...et quomodo per nostra antiphonaria, inauditos pueri cognoscerent cantus, valde miratus, tribus nuntiis me ad se invitavit... in nato... multum igitur Pontifex meo gratulatus est adventu multo colloquens et diversa perquirens...

celo »schola cantorum«.⁴ — Tako je ostal areški menih cel mesec v Rimu. Ko je odhajal, mu je papež ukazal, naj čimprej dovrši delo; ko pa mine zima, naj zopet pride v Rim, da predstavi dovršeno delo njemu in kleru (pevski šoli).⁵ Verjetno je torej, da je l. 1028. Guido prišel zopet v Rim in predstavil dopolnjeno delo.

Guidova teorija je našla ugoden čas. V Rimu navzoči škofje so jo raznesli po svojih škofijah;⁶ slavna lateranska šola pa jih je objavila mnogim drugim pevskim šolam. Od tega časa so bile nevme vezane na glasbeno črtovje. To, kar so prej poverjali ušesu in spominu, so sedaj lahko zaupali papirju, ki je prenašal nepokvarjene glasbene zaklade iz stoletja v stoletje.

Guidov izum so tudi glasbeni ključi Fa in Do. Ti so v najstarejših kodeksih zaznamenovani z rdečo in rumeno ali zeleno črto, medtem ko sta drugi dve črti potegnjeni le z iglo po pergamentu.

Nevmاتیčna pisava se je vsled zamaha, ki ji ga je dal Guido d'Arezzo, tako hitro razvila, da je že v XIII. stoletju dobila popolno obliko, ki jo še danes rači Cerkev v svojih antifonarjih.

Italijanska »Associazione Cecilianica« je letos proslavila Guidov prihod v Rim s kongresom za cerkveno glasbo v Rimu. Vodstvo udruženja je poskrbelo udeležencem polovično vožnjo in pripravilo zanimiv trodnevni spored (od 24. do 27. aprila). V zadnjem dnevu kongresa je sprejel cecilijance sv. oče, kateremu so poklonili album s fotografijami vseh zborov Ital. cecilijinega udruženja. Sv. oče je v ognjevitih besedah navdušil navzoče za delo na polju cerkvene glasbe in jih obdaril s svojim blagoslovom.

Srečko Koporc:

BEDŘICH WIEDERMANN.

V društvenem domu »Smetanove siň« v Pragi prireja največji sodobni češki orgelski virtuoz Bedřich Wiedermann svoje »popularne« orgelske koncerte. Namen teh koncertov je seznaniti občinstvo s sodobno orgelsko literaturo, ki ni ravno majhna. Žal, so semtertje koncerti tudi slabo obiskani.¹

En tak koncert se je vršil 1. aprila. Ker sem čul na konservatoriju zelo laskave ocene, pa tudi od privatnih oseb, me je začelo zanimati, ne toliko za sam koncert, kot za osebo prof. Wiedermanna. Rekli so mi, da je orgelski fenomen, da je neizčrpljiv kombinator, mojster registracije, virtuoz, popoln suveren pedalu itd. Da sem se osebno seznanil s tem mojstrom, mi je omogočil njegov učenec Alexander Moyzes, ki je bil na tem koncertu zastopan s kratkim preludijem.

S tovarišem sva prišla tik pred koncertom do njega. Mož ne napravi vtisa, da je kak umetnik, prej bi ga smatral za kakega bančnika ali kaj podobnega.

Stroge, preračunljene poteze na licu, blesteče oči, umirjene lahke geste, ki se izgublajo v zrak, ljubek nasmeh, ki se hitro spremeni v strogost — vse to dela Wiedermanna preprostega in prijaznega človeka.

»Vi ste Jugoslovanci, razumete češki? Govorite tudi nemški, francoski? Ste že slišali te orgle?« Tako me je nagovoril. Pogovarjala sva se o trenutnih vprašanih, povedal mi je tudi par radikalnih novih reform glede uporabe orgel v cerkvi kot solo — in kot spremljevalnega inštrumenta. Med pogovorom neprestano gestikulira, včasih se nemirno ozre proti okencu, koliko je občinstva.

⁴ Iz pisma prijatelju Mihaelu.

⁵ Mihaelu piše: ... mox hyemę transeunte me illuc debere reverti, quatenus hoc opus prelibato Pontifici suoque clero debeam propolare...

⁶ Med navzočimi škofi je bil milanski nadškof Eribert. Ta je bil med prvimi, ki je vpeljal v svojo ambrozijansko škofijo Guidova glasbena znamenja.

¹ Če je deževno vreme, je dvorana nabito polna, le ob lepih dnevih gre občinstvo rajši v »naravo«.

Na hodniku je zazvonilo, grem v parter. Na odru se pojavi Wiedermann; tu na odru izgleda nekam še vse bolj preprost, da celo nekoliko nerodnosti je opaziti. Z majhnim gibom se pokloni, sede k igralniku Foityovih orgel s 76. registri. Pripravlja, odpira registre, glava se lahko giba, oči švigajo po tipkah, registrih, notah, dvorani — oglasi se krasen pianissimo...

Po Moyzesovem preludiju sta prišli Rheinbergerjevi pesmi »Moj Bog«, ter »Velikonočna« (sopran s spremljevanjem orgel). Pevka Jar. Vasková je lep, dobro šolan sopran. Tudi interpretirala je z veliko fineso. Za tem je Wiedermann izvajal C. M. Widorjevo orgelsko simfonijo št. 2. (Prélude, Andante, scherzo, adagio-finale), Od vseh stavkov sta bila najlepša scherzo in finale. Neverjetno mojstrsko jih je Wiedermann zaigral. To niso bile več orgle, ampak orkester. Widorjeva simfonija ni kaj posebnega, ampak scherzo in finale sta mojstrsko delo. Harmonično ni cela skladba enako uravnovešena, brez novotarij, zveni pa zelo lepo. Za tem je zaigral A. Mikolaševo »Parafrazo« na češki koral »Sv. Václave«. Mikolaš je mož starejše češke generacije, tako tudi ta skladba, ki razen fuge — ne dokumentira baš tehnično dovršenega komponista. Fuga je v kontrapunktičnem oziru duhovito delo, a harmonično zastarelo, vsa skladba se giba le v toniki in dominantni. Če je že hotel komponirati parafrazo, posebej še na temo korala »Sv. Václave«, si naj bi prej preštudiral krasno Sukovo »Meditacijo« na ta koral. Jaz bi črtal vse, ostala naj bi le fuga, četudi je stara, je pa vseeno efektivna; seveda če bi ne bilo Wiedermanna in pa takih orgel, bi še fuga »skrahirala«. Slišali smo še dve I. B. Foersterjevi² pesmi »Dve molitve«. Dve krasni skladbi, ki nista pisani sodobno ali vseeno imata posebno vrednost. Z globokim občutkom jih je odpel baritonist g. I. Kunstadt. Vse pesmi je orkestralno spremljal Wiedermann. Kot zaključni točki sta bili Guilmantov »Pastorale«, ter »Finale«. Tu sem imel priliko slišati vse tehnične in druge vrline orgel in Wiedermanna.

Kot bi bil sodnji dan... odprti 32' čeveljski registri so strahovito grmeli, počastno pokanje in tulenje pozavn —; z globokim vtisom sem odšel v njegovo sobo, da mu čestitam! Najefektnjši je bil pač Guilmantov »Finale«, neizbrisen mi ostane!

Tudi jaz se pridruživ mnenju prof. Wiedermanna, da je treba orglam polagati več pozornosti. Pred nami je bodočnost — nov mlad rod; naj posvetijo skladatelji (ne mislim komponistov »alla Liedertafel«) tudi orglam več pozornosti, ker dosedaj imamo Slovenci razen nekaj preludijev, fug še majhno orgelsko literaturo. Slovenci vse preveč prepevamo; vsak skladateljski začetnik začne z zbori, to pa ni ravno tako popriščje, da bi se pokazala podrobnejše kompozitorna tehnika; kaj bi bilo, če bi začeli obratno? Komponirati n. pr. variacije, suite itd. Saj pride tudi v teh oblikah sila in dokaz, koliko kompozitorne tehnike obvlada dotičnik. Slednjič so taki zborovski komponisti tudi enostransko glasbeno izobraženi, da jih ne morem prištevati med prave kompozite. Pisati bo treba sonate, suite, koncerte itd.; sploh večje ali manjše instrumentalne oblike, sicer ne bomo mogli niti dobro zasledovati, kaj šele dohajati (če se smem tako izraziti) druge narode v tem pogledu. Čehi (tudi Nemci, Rusi) smatrajo za komponista le onega človeka, ki je doma v vseh glasbenih oblikah, ki piše torej tudi instrumentalno. Šele tako vsestransko kompozitorno naobražen poedinec zasluži po pravici ime »skladatelj«. Tudi v tem pogledu bo treba pri nas radikalne reforme. Nikakor ne preziram vokalne glasbe, hočem le reči, da se naj že enkrat začne gojiti tudi instrumentalna glasba. Kakšen vtis bi odnesli n. pr. če bi pelo kako slovensko pevsko društvo v Pragi same zborovske

² I. B. Foerster, prof. mojstrske šole za kompozicijo.

³ Naš razredni profesor je primerjal take skladatelje »obrnikom«, ki znajo napraviti n. pr. mizo, stol, niso pa zmožni napraviti omare, postelje. Naj mi cenj. čitatelji to oprostite, želim vsem le najboljše!

pesmi (bodisi umetne in narodne) ali če bi »Slovenska filharmonija s X. dirigentom izvajala 1—2 simfoniji, klavirski koncert z orkestrom, oratorijsko delo za zbor, soli, orgle in orkester? Od katerega koncerta bi imeli Čehi večji utis? (In ne samo Čehi!) Je treba pač zasledovati sodobne smeri in naziranja.

Posamezniki — skladatelji bi bili primorani,⁴ da se temeljiteje (oziroma temeljito!) izobrazijo v sodobni harmoniji, v kontrapunktu in njegovih oblikah, inštrumentaciji in glasbenih oblikah. Tudi estetsko bi se potem polagoma pre-orientirali.

Jaz verujem in stavim vse upanje v naš mladi glasbeni rod; dal Bog, da bi se mogli posamezniki strokovno-kompozitorno popolnoma izobraziti, kot to zahteva čas, sodobnost (ne moda!). Šele ko bomo ustvarjali trajna, umetniško kvalitetna dela, šele tedaj se bomo mogli glasbeno uvrstiti med svetovne narode. Kaj nam pomaga 100 pesmic, 100 klavirskih in drugih podobnih malih oblik, če jih imamo le v arhivih in knjižnicah.⁵ Naša glavna in splošna potreba je, da nas spoznajo drugi narodi, zato moramo nastopiti reprezentativno! Naša klavirska literatura je precej bogata s sodobnimi skladbami, ampak naši pianisti — razen par izjem — igrajo rajši parafraze, kot pa kako domače delo. Tudi pianisti bi lahko nas drugače seznanjali, ampak če nočejo...? Kako dobro je vplivalo, ko je igrala pianistinja ga. Koblerjeva domačo glasbo! Kako so poudarjali časopisi, da so na programu gdč. pianistinje Poženelove tudi slovenske skladbe! Ampak jaz s tem nisem zadovoljen. Je bil res za Ljubljano dogodek, ali mnogo večji uspeh in dogodek bi bil, da je program obstoječ iz izključno slovenskih skladb, koncert pa v Parizu, Berlinu, Bukarešti, Pragi, Rimu itd. To bi bil po mojem dogodek. Kaj pa moremo zato, če komponiramo za sebe, kot izgleda v zadnjem času, za naš kabinet. Založniki pri nas se bodo morali tudi sodobno preobraziti ker imajo naše skladbe že preveč prahu. Sicer pa izgleda, da bomo počasi vendarle zlezli v U. E. ali »Simrock« in tem podobnim. Zadnji čas je!

Sodobna glasba je res velik križ, zahteva tehnično zrelega skladatelja, ker danes ne pade iz »rokavov« nobeno trajno delo, umetniške kvalitete kot n. pr. v dobi Mozarta ali še preje, ko so spisali opero kar v par dneh ozir. tednih.

Študirajmo, proučujmo, ter delajmo v prosep naše glasbene kulture, delajmo v prosep našega naroda.

To sem imel na srcu, ob priliki Wiedermannovega⁶ orgelskega koncerta. Če bo vzbudil Wiedermann tudi pri Slovencih kaj smisla za podrobni glasbeno-inštrumentalni študij, je moj namen dosežen, ki sem ga imel s tem člankom.

NOVE ORGLE V BILJAH.

Postavila tvrdka J. Kacin v Gorici.

Dispozicija:

I. Manual:	II. Manual:	
1. Principal 8'.	6. Violinski principal 8'	11. Gemshorn 2%.
2. Oktava 4'.	7. Gamba 8'.	Pedal.
3. Salicional 8'.	8. Concerto viola 8'.	12. Subbas 16'.
4. Burdon 8'.	9. Flavta 4'.	13. Oktavbas 8'.
5. Mikstura 3.	10. Cevna flavta 2'.	

⁴ Mislim samouke in tem podobne.

⁵ Ali da se izvajajo v Ljubljani, Mariboru, ali kje na deželi.

⁶ Bedřich Wiedermann je bil rojen leta 1888. Bil je učenec orgelskega virtuozu I. Klička. Študiral je tudi teologijo, a se je posvetil docela orglam. Sedaj je redni profesor za orglesko igro na praškem državnem konservatoriju. Pred leti je imel »turnejo« v Ameriki, kjer je žele ogromne uspehe. Zanimal se je tudi za »Cerkveni Glasbenik« in našega orgelskega virtuozu g. Premrla.

Vse običajne zveze. Drugi manual je v odmevni omari.

Principal 8' je prav dober — samo, da je višja lega premočno intonirana. Salicional 8', ki bi moral služiti za pianissimo, je tudi premočno intoniran. Prav dober je Burdon 8'; istotako violinski principal 8'. Flavta 4' je blesteča. Concerto viola je izredno lep — želeli pa bi si gostejše tresljanje (Schwebungen); Cevna flavta 2' in Gemshorn 2½ sta posebno pripravna za najrazličnejše kombinacije.

Odmevna omara ima premalo ekspanzije in je napravljena tako, da se s peto napravi crescendo in s prsti decrescendo — narobe kakor je do sedaj v navadi. Meh je premajhen in mu tudi manjka regulator, zato se tudi sunki mehača — zlasti v plenoigri — bolešno občutijo. Meh naj bi bil bolj izdaten, da se tudi mehač toliko ne utruji.

Celoten vtis orgel je zelo dober; zdi se, da so te orgle najboljše Kacinovo delo.

V Biljah, dne 11. aprila 1928.

Vinko Vodopivec l. r. E. Komel l. r.

Nadžškofijska kolavdatorja.

Potrjuje se, da odgovarja prepis originalu.

Bilje, dne 27. aprila 1928.

Ciril Zamar, kurat.

Ivan Mercina:

ALI SMEJO BITI CERKVENI ZVONOVI PILJENI, ALI CELO Z DLETOM IZSEKANI?

Piljen zvon se ne da več oceniti.

Jezuitski pater Joannes Blessing,
prvak zvonoslovcev.

Pred vojno ni bilo na Goriškem sploh znano, da je v Trstu livarna za vlivanje cerkvenih zvonov; naročevali so se zvonovi le v Ljubljani in v Vidmu. V tržaških časnikih so se čitali zdaj pa zdaj oglasi nekega Lapanjeťa (Lapagna) za naročbo malih zvončičev za rabo v cerkvah, samostanih, šolah, tovarnah itd. Šele povojna državna zvonoslovski produktivnost je potisnila to majčkeno livarno med zvonarne cerkvenih zvonov. Ta nevarni skok se v novejšem času hudo maščuje.

Že površen opazovavec naših cerkvenih zvonov pride do spoznanja, da so majhni zvonovi istega zvonarja boljši kot veliki. Primerjajte le Broilijeve zvončiče (g¹, a¹, h¹) pri tukajšnji cerkvi sv. Antona z njegovimi velikimi tremi zvonovi na Sv. gori (g, a, h)! Kako naj si to razložimo?

Pri udarcu kemblja na zvon se razvija glas od spodaj navzgor in prehaja nad krilom ležeča kovinska snov tem močnejše v tresljanje, čim manjši je zvon. Zato so rabili stari mojstri pri manjših zvonovih razmeroma manjšo težo kot pri velikih, ker bi imeli sicer mali zvonovi trd, kovinski glas. Z drugo besedo: Rabili so za manjše zvonove lažji težni sistem z razmeroma tanjšim okriljem kot za večje. Tukajšnji zvonarji pa vlivajo svoje zvonove le po enem težnem sistemu, ki ni sicer med najlažjimi, vendar pa spada še vedno k lahkim. Ta sistem je dovolj močan za manjše, prešibek pa za večje zvonove. Zato so naši večji zvonovi navadno slabši kot manjši.

S tem pa ni nikakor rečeno, da bi tudi večji lahki zvonovi ne mogli biti dobri in tudi prav dobri. Zgodovina nam podaja za to mnogo dokazov. Saj nam izpričujejo to tudi zvonovi zvonarne De Poli, naslednice imenitne tvrdeke Poli-Broili. Pravi mojster je pač le oni zvonar, ki zna vlivati dobre zvonove tudi v lahkem težnem sistemu. Pa poreče kdo: Zakaj pa ne vlivajo tukajšnji zvonarji tudi težjih in debelejših zvonov, ali z drugo besedo: Zakaj si ne osnujejo za

večje zvonove težjega težnega sistema? O če bi le mogli! Za tako delo je treba fizikalčnega, matematičnega in muzikalčnega znanja, največje natančnosti pri preračunavanju, risanju in montiranju nove oblike in predvsem mnogih poizkusov, zvezanih z velikimi žrtvami časa, truda in denarja. So pač tudi med zvonarji spekulanti, ki z lahkim srcem podpišejo pogodbo za težji težni sistem, pa vlijejo večjo množino bronu le v koreniko in avbo. Od tega pa nima glas zvona prav ničesar. — Toliko v boljše razumevanje odgovora na naslovno vprašanje.

Imamo dve vrsti zvonarjev: zvonarje umetnike in zvonarje rokodelce. Ti zadnji so podobni čevljarju, ki izdeluje čevlje po kupljenem kopitu. Kar je čevljarju kopito, to je zvonarju rokodelcu šablona, ne svojeumno izdelana, ampak od drugih pridobljena. Čevljar si upa kupljeno kopito po potrebi tudi kaj preobličiti, zvonar rokodelce se ne sme pridobljene šablone niti tektniti, toliko že ve, da s svojim neveščim poseganjem v obliko šablone izvleče lahko iz livne jame pravo zvonsko pošast. Tak zvonar je suženjsko zavisen od pridobljenih šablon, nedostatkov v glasovni vsebini svojih zvonov — če bi jih tudi izpoznal — ni zmožen odpraviti, skratka: pri njegovih zvonovih je izključen vsak napredek.

V tak neprijeten položaj je potisnjen tržaški zvonar. Zdi se, da so mu znosili šablone različni vetrovi. Kdor se hoče tega uveriti, naj se le potruži na mirenski zvonik. Oblika velikega zvona je tako zelo različna od oblike malih dveh zvonov, da jaz, ki sem pregledal že na stotine zvonov, nisem še kaj takega videl. Zvonarji umetniki pa učijo, da si morajo biti zvonovi istega težnega sistema tako podobni kot je velik kvadrat malemu ali velik enakostraničen trikot malemu.

Mnogim prednostim bronastega zvona proti jeklenemu načeluje dejstvo, da izhaja bronasti zvon iz livne jame kot dovršen umotvor, na katerem, je vsako popravljanje pravi umetniški zločin. Tržaške, od vseh vetrov skupljene in nenatančne šablone pa tega niso zmožne. V zvonovih, izišlih iz livne jame, ni zadet niti udarni glas v zmislu pogodbe. Nato začne šele poizkušanje, kateri zvon je po svojem udarnem glasu najbližji pogodbi. Ta zvon srečno uide nadaljnemu preobličevanju. Druga dva se poležeta na tla, v vsakega zleze izsekač kot grampar v grampast sod in začne se tanjšanje okrilja. To se vrši toliko časa, dokler ni izsekačevo uho prisodilo zvonu zaželjenega znižanja udarnega glasu; kajti zdi se, da prihajajo vsi tržaški zvonovi s previsokim udarnim glasom na svet. Kako muzikalčno fino mora biti to presojanje na tleh ležečega zvona ni težko doumevati!

Največji in zaslužen ponos zvonarja-umetnika je zvon v »neobdelanem livcu«, kar se je v srednjem veku strogo zahtevalo. Ta zahteva je bila posledica visokega spoštovanja do tega umetniškega izdelka, ki se ga — došlega na dan v popolni dovršeni — ni smela več dotektniti človeška roka. Nekaj je vplivalo na ta »noli me tangere« tudi mnenje o visoki vrednosti in veliki važnosti površne livne kože. Ko so pa pozneje preiskave na zlitinah dognale, da nima površje posebne strukture, ampak da se vrši zgoščevanje kovinske snovi pri ohlajanju na enakomeren način od zunaj na znotraj, tako da se gostota kovine prav polagoma zmanjšuje proti notranjosti, so začeli nekateri zvonarji svoje zvonove narahlo in enakomerno po vsej zunanji površini piliti — tako tudi ljubljanski Samassa — z izgovorom, da hoče ljudstvo imeti bleščče nove zvonove, v resnici pa, da so izbrisali morebitne zunanje livne hibice.

Tudi zvonarji-umetniki so začeli izrabljati ta nauk, vendar pa ne v zunanji lišp, ampak v umetniško svrhu. Ko so novi zvon tehnično preizkusili ter zapazili, da ni udarni ali večinoma kak delni glas natančno zadet, so ga popravili z delikatnim, le na dotičnem mestu primernim tanjšanjem okrilja. Za to pa niso rabili ne pile ne dleta, ampak zvon so od znotraj na dotičnem

mestu narahlo ostružili. Pravi mojster v tem delu je bil znameniti holandski zvonar Fr. Hemony (umrl l. 1667). V to je imel posebno stružno orodje, nekako stružnico. V tej je postavil zvon s krilom navzgor, pet, šest mož mu je obračalo v vrtenju zvon, on sam je sedel nepremično v notranjosti zvona, držeč ostro dleto z rezilom na dotično mesto okrilja ter je to mesto previdno tanjšal, dokler ni dosegel natančnosti v pomanjkljivem glasu. To tanjšanje je tudi za oči tako mojstrsko izvedel, da ni bilo na površini ničesar zapaziti. Tu ni bilo nobenega izravnanja sloke zvonove oblike s pilo, nobenih zasekov z dletom. Iztanjšanje je bilo okoli in okoli enakomerno, debelost krilja na dotičnem mestu okoli in okoli enaka, kakor jo oblikuje šablona sama. Omeniti je pa, da so bili zvonovi težkega težnega sistema, da so imeli okrilje debelo, ki je tako tanjšanje prav lahko prenašalo.

Take operacije je večinoma zahtevala naprava kariljonov (godeb na zvonove), ki je obsegala tudi 30 do 50 zvonov različne velikosti. Teh kariljonov pri nas ni. Koliko lažje je torej doseči popolno soglasje treh, štirih zvonov z livom samim! In to dosegajo dandanes mojstri zvonarji-umetniki, četudi ne vselej popolnoma natančno; kajti diferenca do ene osmine se lahko pregleda, saj ne more take malenkostne razlike zaznavati prosto človeško uho.

Vse drugače izgleda ta zadeva pri zvonarjih rokodelcih, h katerim moramo prišteti tudi tržaškega zvonarja. Zdi se, da ni prišel ta mož še do znanja, da je glas zvona sestavljen iz mnogih delnih glasov ter da dospe zvonar do glasovne lepote in dobrote zvona le po poti skozi te delne glasove. On pa docela ignorira te glasove ter se kar nič ne briga za njih harmonijo; saj bi sicer sam še to malo, kar mu prinese liv slučajno dobrega iz livne jame, ne uničeval s svojim brezmiselnim piljenjem in izsekavanjem. — Razumnik ne niža glasu zvenulji (glasbenim vilicam) s piljenjem rogljev v sredi ali blizu tam, ker ve, da to prej in laže doseže s piljenjem rogljev ob začetku (pri ročaju). Tržaški zvonar pa pili in izsekava svoje glasovno previsoko uspele zvonove na podstavku, t. j. na delu okrilja nad krilom, torej na najbolj občutnem mestu, kjer se okrilna debelost nad krilom polagoma iztanjšuje. To postopno, na šablono natančno izračunjeno tanjšanje okrilja med krilom in med šesto dvanajstino poševne višine zvona je največje važnosti za moč udarnega glasu. Zato je to mesto okrilja zvonarjem nedotekljivo; tržaškemu zvonarju je pa — kot se zdi — ta nedotekljivost neznana, ker jo prav brez potrebe prestopa. Če bi on vedel, kako se znižuje glas zvenulje — kot sem omenil gori — bi pilil svoje zvonove na vratu pod avbo. Tam se mnogo hitreje doseže uspeh nižanja z manjšim trudom in z manjšim odbitkom bron. Pa tudi s tem se postavlja zvonar na stališče otrok, ki zidajo hišice, da jih takoj podirajo. Pri montiranju kalupa je stavil vse svoje zaupanje v šablono, takoj po dovršenem livu ji pa to zaupanje odreka in nje delo podira.

Piljenje tržaških zvonov ima še neko grešno posebnost. Med glasovno ponesrečenimi zvonovi ni vsak piljen v celem krogu (okoli in okoli), nekateri so le v treh četrtinah kroga, nekateri le v polovici in nekateri še manj. Kako naj si to razlagamo? Ko se iztanjšuje okrilje zvona, ne more nihče naprej vedeti, koliko bron mora izsekati, 1. ker ne vidi v notranjost okrilja, 2. ker ne more tanjšanja izvrševati v tako tankih plasteh kot pri struženju, 3. ker ne more udarcev kladiva po dletu tako uravnati, da bi dleto segalo vedno enako globoko.

S tem polovičarstvom je zopet uničeno delo šablone, ki daje s svojim vrtenjem modelu zvona v vodoravni legi okoli in okoli enako debelost. Tak zvon ni več somerno telo ter je oropan vseh glasovnih vrlin, izhajajočih iz somernih dimenzij, ki mu jih daje šablona.

A ne le slušno, tudi vidno je tak izsekan zvon pokvarjen. Ko so peljali mirenske (tržaške) zvonove po mestnih ulicah k posvetitvi v nadškofijski dvorec,

so ljudje strme obstajali in gledali doslej še nevidene izsekane proge v zvonovih. Na očeh se jim je bralo, da smatrajo te zvonove za bolne. In res, tržaški zvonovi so pravi bolniki. Če nima »professore di musica«, ki je postavljen za kolavdatorja tržaškim zvonovom, ne zmožnosti ne kompetentnega instrumenta, da bi zvonove tehnično preizkusil, naj bi si jih vsaj ogledal, da bi ne puščal v svet takih pohablencev.

Pa še en zgled, kak »šund« si upa tržaška zvonarna pošiljati našim cerkvam. Kdor si ogleda veliki zvon v Mirnu, zapazi v sredi nadkrilja izpiljeno mesto v obliki in velikosti klobase krvavice. Odkod to? Montiranje kalupa zvana je bilo tako malo solidno, da je tekoči bron predrl plašč ter izstopil iz njega. Ko je zvonar odločil po dovršenem livu ilovnati plašč, je našel na zvonu klobasasto bunko. Pa si je mislil: Če mi pila in dleto služita za izdolbenje gladke površine, zakaj bi ne tudi za odstranitev te bunke? In zgodilo se je. Toda opiljeno mesto je ostalo vidno kot vpijoči dokaz nesolidnosti. Pa da bi bilo samo to! Tekoči bron je pri izbruhu iz modelove votline raznesel in razširil plašč, uničil njega okroglo obliko in zvon je izšel iz kalupa oglat. To svedočijo raznodolgi premeri pod krilom.

V laški okrožnici (22. avg. 1922) se strogo ukazuje našim cerkvenim ključarstvom, naj nikar ne naročajo za nove zvonove večje teže kot so jo imeli prejšnji, če ne, da zapadejo velikim kaznim. Dobro. Cerkvena ključarstva imajo torej pravico odgovoriti: Pa tudi lažjih nam ne pošiljajte! In vendar je že več takih slučajev, n. pr. v Vrtojbi za kakih 15 kvintalov manj, Če pa mora biti teža enaka, mora biti tudi dobrot enaka. Ta pa večinoma ni. In vendar imajo naše cerkve v zmislu one okrožnice pravico to zahtevati. Zato bi bilo dobro, da bi se cerkvena predstojništva v Kronbergu, Solkanu, Vrtojbi, Mirnu, Ločniku, na Kostanjevici itd. dogovorila za skupno vlogo na vzpostavitveni urad v Trevižu s prošnjo, naj se jim tržaški zvonovi prelijejo v kaki drugi zvonarni. Vsem cerkvenim predstojništvom pa, ki šele pričakujejo nove zvonove, svetujem, naj si ogledajo že v livarni njih cerkvi namenjene zvonove, da niso piljeni ali celo izsekani, ampak da jim doidejo v »neobdelanem livu« kot nam dohajajo zvonovi iz Vidma.

IZ SLOVENSKE GLASBENE PROŠLOSTI.

NAŠE CERKVE IN NARODNE PESMI LETA 1819.

Po Keesbacherju priobčil V. Steska.

»Družba prijateljev glasbe avstrijskega cesarstva na Dunaju« je sklenila, da zbere vse v Avstriji med ljudstvom udomačene narodne in cerkvene pesmi, vse narodne napeve pri svatbah, krstih in plesih itd. ter jih izda v posebnem delu. Načelnik grof Fürstenberg je naprosil za prispevke tudi ljubljanski gubernij. Gubernij je izročil to delo filharmonični družbi v Ljubljani. Družba naj bi pesmi in napeve zbirala, pregledala in prereševala.¹ Delo se je pričelo in nabrali so:

A. Ljubljansko okrožje: 26 cerkvenih pesmi v Kranju, v slovenskem jeziku, in sicer: 4 božične, 1 novoletno, pesem za praznik sv. Treh kraljev, Imena Jezusovega, Marijinega vnebovzetja, za svečnico, 2 pesmi o sv. Martinu, pesem za 2., 3., 5. in 6. nedeljo po Veliki noči, velikonočno pesem, pesem posvečevanje cerkva, za sv. R. T., 2 Marijini pesmi, binkoštno pesem, zahvalno, na čast sv. Mihaelu, sv. Juriju in za 16. nedeljo po binkoštih. Nabral je te pesmi Jurij Stattin, učitelj in organist v Kranju.

¹ Dr. Keesbacher: Die philharmonische Gesellschaft in Laibach. 1862. Str. 46—401.

V Loki in njeni okolici je nabral Karel Jugovec 37 slovenskih pesmi brez napevov, in sicer: 2 pesmi v čast sv. R. T., Slovo od P. Paskala Škrbinca, pet vojaških pesmi, 2 novaški, 7 ljubimskih, slovo, pesem na miljenko, 2 vinski pesmi, napitnica v smislu nemške: »Wer niemals einen Rausch gehabt«, pesem o pijanem krojaču, drugo napitnico, postaje življenja, obupana grešnica, pesem poročenke o izgubi samskega stanu, pesem deklince, ko so vzeli fanta v vojake (nesramna pesem), pesem o starih devicah (zelo razširjena, pristavlja poročevalec), pesem nočnega čuvaja, pesem o krompirju, pesem zapravljivca, prokletstvo grešnikov, dolga in nespodobna pesem brez zveze, pesem o zakonskem stanu z napevom (prav razširjena).

Iz Begunj je slovenske pesmi brez melodije poslal g. Jerman, in sicer: 3 cerkvene, dve na čast sv. R. T., eno Marijino; 3 posvetne: novaško iz leta 1809. iz avstrijske dobe, novaško iz francoske dobe in splošno novaško.

Iz Radovljice je prispeval organist Podlpinik slovenske pesmi z melodijami: 3 o sv. R. T., eno o veri; posvetne: pesem o ljubezni, 2 smešni pesmi.

B. Novomeško okrožje (Dolenjsko).

Iz Šmarja je poslal učitelj Kračman 13 cerkvenih pesmi z melodijami: Zelo staro mašno pesem, pesem pri maši z blagoslovom, pesem za sv. večer, za Štefanovo, za novo leto, o Kristušovem trpljenju, za veliko noč, vnebohod, binkošti, Marijino pesem, Te Deum, za procesijo sv. R. T., Dies irae.

Iz Višnje gore so poslali 5 slovenskih pesmi z napevi: pesem za post, 2 pesmi za advent, za procesijo sv. R. T., za popoldanski blagoslov.

Iz Radeč je doposlal organist Josip Glaser cerkvene pesmi z napevi (5): mašno pesem prevedeno iz nemščine, božično pesem tercet in duet, božično, kvartet in še drugo božično; postne (6) z napevi: pesem o polžu, o ljubezni, napitnica ob poroki, dve drugi napitnici, pogrebno pesem.

Iz Kočevja so došle tri nemške pesmi: majniška pesem, slovo neveste od matere, poročna koračnica.

C. Postojnsko okrožje (Notranjsko).

Iz Senožec je poslal župnik Černe: cerkveno slovensko pesem z napevom, napitnico z napevom, nemška, 4 valčke (nemške), 4 ländlerje, 1 koračnico.

Iz Idrije sta prispevala kaplan Karpe Jakob in organist Viktor Roba: 10 cerkvenih slovenskih pesmi, 3 božične, velikonočno, Marijino, na čast sv. R. T., 2 na čast sv. Antonu, 2 blagoslovni pesmi; posvetne pesmi (9): 2 ljubavni, tožbo o samskem in zakonskem stanu, starka si želi moža, človeška nadloga ali kmetiška usoda, ljubavna pesem; pesem o pijanem krojaču, prostovoljčeva tožba, postaje življenja.

Iz Vipave sta oskrbela pesmi dr. Mayer in župnik Steker: 6 cerkvenih: za sv. Tri kralje, za sv. R. T., božično pesem, za sv. večer, za božični dan, za Veliko noč in Regina coeli; 12 posvetnih, večinoma slovenskih: mož toži o ženi, vipavska pesem o generalu Massenī (nemška), žalna pesem o samskem in zakonskem stanu, o zakonskih nadlogah, o Francozih, dve napitnici, o smrti, ponočna pesem ljubici (nemška), Napoleonov padec: Soll ich leben oder sterben (nemška).

Iz Postojne je poslal Pickl samo tri slovenske posvetne pesmi. Iz Postojne tožijo, da so pesmi tam silno enolične in da se dajo vsi napevi skrečiti na tri. Pesmi so: Nezvesti, Mladeničevo slovo ob ljubece, Novačenje.

Č. Beljaško okrožje je poslalo 23 cerkvenih pesmi in dve posvetni skladbi: 1. Judovska šola v 4 glasovih; 2. opereto z 8 osebami (nekaka narodna opera v nemškem jeziku). Poslal jo je dekan Kuschmann iz Ziljske doline.

Filharmonična družba je 7. januarja 1820 izročila nabirko guberniju.

»Družba prijateljev glasbe« na Dunaju te zbirke ni izdala. Dr. Friderik Keesbacher, ki je spisal zgodovino filh. družbe, je prosil za to zbirko. Kakor vse kaže, je ni prejel in kdo ve, kje se nahaja.

Drobtine iz naše glasbene prošlosti.

L. 1828. je spisal gledališki igralec Karel Schweden veseloigro s petjem v štirih dejanjih: Vožnja po Ljubljanici (Die Wasserfahrt auf dem Laibachflusse, oder das Nanettfest). — Dr. Keésbacher: Die philh. Ges. in Laibach. 28.

L. 1848. so osnovali v Trzinu drugo glasbeno društvo na Kranjskem. Imelo je tudi svojo zastavo, ki je bila prva v naši deželi. Zaslugo za to društvo je imel Ivan Pogačnik, inspektor grajskih posevkov v Trzinu. Filharmonično društvo ga je imenovalo za svojega častnega člana 20. marca 1848. — Istotam, str. 99.

L. 1858. so ljubljanski rodoljubi sklenili, da bodo slovesno obhajali Vodnikovo rojstvo. Tudi Filharmonično društvo se je namenilo, da proslavi ta jubilej, saj je bil Vodnik mnogo let član tega društva. V ta namen je šel moški zbor 2. februarja v Šiško k rojstni hiši našega pevca in je ondi odpel dve pesmi. Glavna proslava se je pa izvršila 5. februarja 1858 v gledališču. Proslov je govoril dr. Lovro Toman, zbor je zapel pesem, ki jo je spel isti Toman, napev pa je zložil Anton Nedved. Potem so se pa vrstile druge, večinoma Vodnikove uglasbene pesmi. — Istotam, 105.

Iz Vilharjeve: »Jamske Ivanke« je pelo filharmonično društvo 2. maja 1851 tri točke. — Istotam, 98.

V. Šteska.

IZ ODBORA CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI.

Redna odborova seja se je vršila 15. maja. Navzoči so bili: predsednik p. H. Sattner in odborniki: Dolinar, Pivk, Premrl, Šteska.

Predsednik poroča, da je oblastni odbor podelil društvu za šolo podporo 10.000 Din. Razne hranilnice in posojilnice in drugi dobrotniki pa so darovali 3850 Din.

Za letošnji sklep orglarske šole se določi 29. junij. 30. junija ob devetih pa se bodo vršili sprejemni izpiti nanovo vstopajočih učencev. Sklene se, da se bodo od letos dalje vršili sprejemni izpiti redno koncem šolskega leta in ne več jeseni. Ker pa ostane večina letošnjih učencev še dalje v šoli, bo mogoče za šolsko leto 1928/29 nanovo sprejeti le dva do tri nove učence. Kdor ni posebno glasbeno nadarjen, naj letos nikar ne pride k izpitu. Prihodnje leto pa bo mogoče sprejeti zopet večje število novih učencev.

Šolski inventar (instrumente itd.) bo društvo zavarovalo za večjo vsoto.

Urednik Premrl poroča na podlagi dosedanjih poročil župnih uradov o sedanjem stanju cerkvenega ljudskega petja v ljubljanski škofiji. Dosedaj je odgovorilo na vprašanja, priobčena v »Škofijskem listu« komaj 75 cerkva. Iz teh je razvidno, da se ljudsko petje goji v večini cerkva pri popoldanski službi božji in pri posameznih drugih pobožnostih, pri sv. maši le še v malo krajih. Kar se tiče pesmarice za ljudsko petje, pripomni, da je pesmarica s 114 pesmimi ravnokar v tisku. Zadevo ljudskega petja je duhovščina že precej priporočala in pojasnjevala, povsod pa še ne. Navaja razne ovire ljudskega petja in razne nasvete, kakor jih sporočajo razni župni uradi. — Za enkrat se sklene: 1. Kanonik dr. Kimovec naj napiše par govorov o cerkvenem ljudskem petju, ki naj jih potem prinese »Škof. list«. 2. Urednik Premrl naj na podlagi že došlih in še zaostalih poročil — ki naj jih ordinariat ponovno zahteva — izdela referat o sedanjem stanju cerkvenega ljudskega petja v ljubljanski škofiji z navedbo vseh došlih pripomb (ovir in nasvetov). 3. Škofijski ordinariat se naproša, da naj vprašanje cerkvenega ljudskega petja postavi kot stvarino ene bodočih pastoralnih konferenc.

Končno se sklene, da se Cec. društvo pokloni prevz. g. knezoškofu o priliki njegove 30 letnice.

ORGANISTOVSKÉ ZADEVE.

Franč Klančnik:

ORGANIST IN CERKOVNIK ALI CERKOVNIK IN ORGANIST.

Jako dolgoletna navada po nekaterih župnijah je, da organisti poleg svoje službe opravljajo tudi cerkveniško službo ali sami, ali pa imajo za to pomočnike.

To službo cerkovnika, marsikateri organist prevzame radi tega, da si zboljša dohodke.

Do sedaj je bilo to vse v redu in nikomur ni padlo v glavo, da bi razglabljal vprašanje, kateri teh dveh poklicev je glavni.

Sedaj pa je stopilo to vprašanje na dan in se je začelo o tem razpravljati. Na vso moč si nekateri prizadevajo dokazati, da je glavni posel taisti, kateri nosi več dohodkov, dohodkov da pa daje povsodi baje več cerkveništvo.

Da se je pa to vprašanje sploh načelo, je vzrok pokojninsko zavarovanje organistov.

Od l. 1909., ko je začel delovati Pokojninski zavod za nameščence, pa do l. 1927. tega vprašanja ni bilo. K prejemkom organista so se vračunali tudi prejemki cerkovnika in na podlagi te skupne svote je bil organist pri Pokojninskem zavodu vpisan v tozadevni plačilni razred.

Kakor pa ima vsaka, še tako dobredelna naprava svoje nasprotnike, jih ima tudi zavarovanje organistov. O vzrokih danes ne razpravljam. O tem drugič!

Ti nasprotniki organistov so našli neki zastareli zakon, da se v slučaju, če nameščenec opravlja dve ali več različnih služb, smatra glavna tista, katera nosi več dohodkov oziroma katera ga več zaposluje. Vsled tega trdijo, da je cerkveništvo, katero več »nese« glavni posel, služba organista pa — postranski!

Da je to načelo popolnoma zmotno, je jasno. Poglejmo si službo organista in pa cerkovnika.

Cerkovnik je človek, ki ima nalogo, da skrbi za red v cerkvi, jo snaži, opravlja zvonjenje, ima v redu cerkveno opravo, streže v zakristiji itd. On je tedaj v prvi vrsti to, kar je hišnik pri hiši in strežnik pri družini. Za to svoje opravilo ni niti treba, da bi znal abecedo in je lahko analfabet. Splošno rečeno, cerkovniku ni potrebna nikakšna šolska izobrazba in lahko to službo opravlja vsak dostojen človek. Večino opravil lahko opravlja mesto cerkovnika tudi njegova žena ali služkinja.

Popolnoma drug delokrog pa ima organist in najsi bo tudi samouk.

Naloga organista v prvi vrsti je, skrbeti za cerkveno glasbo. Oskrbovati mora petje, pri liturgičnih opravilih igrati na orgle, sodelovati pri raznih obredih itd.

Organist mora biti temeljito poučen v glasbi. Najsi bo tudi najbolj samonikel samouk, mu je neobhodno potrebno, da pozna note, zna igrati na orgle, mora poznati predpise v liturgiji itd. Samouki ne smejo zaostajati veliko za šolsko izobraženimi organisti, ker bi se sicer morali istim umakniti. Pretežna večina organistov pa je danes izšolana na podlagi točnega šolskega programa. Šolska doba traja najmanj tri leta. Na teh šolah se učijo: liturgije, glasbene zgodovine, figuralnega in koralnega petja, harmonije, kontrapunkta, vodstva petja, igranja na orglah, klavirju, goslih itd. Poleg tega se poučujejo tudi drugi predmeti n. pr. združništvo, občinska uprava itd.

Iz tega je jasno razvidna razlika med cerkovnikom in organistom. Cerkovnikova služba je telesno ročno opravilo, organistovska pa izključno duševno delo, ki zahteva precejšnjo predizobrazbo.

Ne more se tedaj staviti vprašanja, ali je cerkveniška služba glavna ali pa organistova, kajti vsak organist lahko opravlja poleg svoje službe še cerkveniško, noben cerkovnik pa ne more organistovske.

Iz tega je razvidno, da je smatrati organistovsko službo za bistveno in glavno.

Če se n. pr. industrijalec bavi tudi s poljedelstvom, kar ni izključeno, vendar radi tega ne postane kmet, marveč to, s čimer se duševno bavi.

Tako se pokaže, da razlikovanje, katera služba je glavna, ni na mestu, ter stvari le škoduje. Iz vsakega posameznega slučaja dela novo vprašanje, stan organista pa ponižuje pod posel navadnega hlapca.

Nam pri tem ne gre za kakšne neobičajne koristi, marveč gre le za tem, da organist, ki se posveti kot tak cerkveni in svetni glasbi, ima iste pravice kakor drugi nastavljeni, ki opravljajo duševno in ne samo ročno delo.

Pri tem pa je treba poudarjati tudi socialno stran celega vprašanja.

Nikdo ne bo zanikal velikega pomena glasbe za kulturo naroda.

Slovenci smo lahko veseli tozadevnega napredka, ki smo ga dosegli iz lastne inicijative in moči. Potrebno pa je, da se ta razvoj z vsemi na razpolago nam danimi zakoni utrdi in pospeši. S socialnim zavarovanjem se osigura kolikor toliko eksistenca in nadaljnji uspehi nositeljem te kulturne panoge med ljudstvom, t. j. glasbe, ustvari se trdna podlaga za razvoj navzgor.

V vseh kulturnih državah se opaža stremljenje za splošnim socialnim zavarovanjem, in bo isto tudi enkrat gotovo izvedeno. Z zavarovanjem posameznih stanov se le utrjuje in pripravlja ta razvoj, tako, da je tudi iz tega ozira le priporočljivo, ako se stan organistov pritegne na podlagi že obstoječih zakonov k obligatnemu zavarovanju. Naj se torej to vprašanje, katera služba je glavna, odpravi enkrat za vselej, ker je to kulturna sramota.

Ker se je pa v par slučajih že zgodilo, da so oblasti enaka sporna vprašanja rešile za organista neugodno, je »Zveza slovenskih organistov«² že vložila pri obeh velikih županih v Ljubljani in Mariboru temeljito opredeljeno vlogo in prošnjo za opredeljenje službenega značaja organistov v pogledu pokojninskega zavarovanja.

O uspehu poročam, ko dobim rešitev.

Franc Klančnik:

IZ ALBUMA V ALBUM.

Pod naslovom: Nekaj malenkosti našim pevovodjem v album, je priobčil g. Fran Ferjančič v Cerkvemem Glasbeniku št. 3—4 dopis, v katerem nekoliko pika organiste glede izvajanj tradicionalnega koral, češ, zakaj ga še ne izvajajo povsod.

Ker morda g. dopisniku res niso znani vzroki, jih bom tukaj nekaj navedel.

Prvi vzrok je ta, da mnogi gg. duhovniki, posebno starejši, nočejo tega koral, češ, mi se na starost ne bomo učili novotarij. O tem smo že razpravljali lansko leto na poučnem tečaju v Mariboru in predavateljem to razložili. Končno se nam je reklo, da se v takih slučajih moramo vdati volji župnika. Logično je, da organist ne more ukazovati svojemu predstojniku.

Velike težave imajo mladi organisti, ki pridejo šele iz orglarske šole. Tam se učijo vse po predpisih, ko pa nastopijo službo, se zahteva od njega, da poje po starem, kar pa ne zna. Končna sodba o njem je: Tri leta se je učil, pa nič ne zna.

Drugi vzrok je ta, da vsak župnik sprejme organista kakršnega hoče. Pri tem se veliko greši.

Velikokrat se ne gleda na zmožnost in sposobnost, ampak samo to, kako pride ceneje.

Poznam župnijo, kjer je bilo izpraznjeno mesto organista. Med drugim sta se za to službo oglasila dva, dobro izšolana in spretna organista. Služba pa je bila oddana tamošnjemu učitelju z motivacijo, da jim pride ta — naj-

ceneje! Kako bo takšen učitelj-organist proizvajal predpisani koral, si vsak lahko misli.

Tretji vzrok so gmotne razmere organistov. Ti so večinoma tako slabo plačani, da je pač umljivo, če nimajo pravega veselja in postanejo od večnih skrbi za vsakdanji kruh in pomanjkanja popolnoma apatični.

Dopisnik v tozadevnem dopisu piše: »Ako se nekateri organisti za vse to nič ne menijo, je po mojem mnenju le dvoje mogoče: ali, da dotični organisti »Cerkvenega Glasbenika vobče ne berejo, ali pa imajo sami sebe za tako vzvišene, da se jim na take malenkosti sploh ni treba ozirati.«

K temu pripominjam: Res je, da veliko organistov Cerkvenega Glasbenika ne bere, ker si ga vsled vednega pomanjkanja ne morejo plačevati. Zakaj pa jim ga ne plača cerkveno predstojništvo? Moje mnenje je, da bi župnija, ki šteje n. pr. 2000—4000 duš, lažje plačala 40 Din kakor eden sam. Dvomim pa, da bi se organisti čutili tako »vzvišene«, da bi se na take malenkosti ne ozirali. Saj se njihov poklic zadosti ponižuje s tem, da se je v zadnjem času začel uveljavljati nazor, da kjer organist opravlja tudi cerkovniško službo, se smatra za glavno tista, katera dónaša več dohodkov. Povsodi pa navadno več nese služba cerkovnika kot služba organista, kar je dovolj značilno. V zadnjem času sem že čital več oglasov, kjer se razpisuje služba cerkovnika in organista. Torej je služba cerkovnika glavna, ona organista pa — postranska. Pripominjam, da se to dogaja samo radi tega, da se organistu odje pokojninsko zavarovanje. Po tem naziranju ne bomo več imeli organistov, ampak bodo ta poklice opravljali cerkovniki kot postransko službo. Orglarskih šol tedaj ni potreba več, ampak šole za cerkovnike, kjer se bo poučevalo n. pr. o raznem načinu zvonjenja, o pometanju itd., kot neobvezen predmet pa bi naj bil, recimo eno uro na teden, pouk o glasbi. Mislim, da bodo potem ti cerkovniki-organisti tradicionalni koral točno izvajali.

H koncu še to-le: Ko bi vsi tisti, ki se trudijo za razvoj cerkvene glasbe, vsaj nekoliko svoje moči posvetili vprašanju o izboljšanju gmotnega stanja organistov, bi s tem neprimerno več storili, kakor z vednimi nauki in opomini. Lačnega človeka se ne more za ničesar navdušiti in tudi malo od njega zahtevati.

Zato pa vsi, katerim je resno do tega, da cerkvena glasba napreduje, na delo zaboljšanje gmotnega stanja organistov. S tem se bo doseglo veliko več, kakor z vsemi nauki, opomini, predpisi itd.

D o s t a v e k.

Pred vsem ugotavljam, da se je izmed sedmih točk, ki sem jih obravnaval v svojem spisu, g. Klančnik lotil samo prve o rabi tradicionalnega koral. Iz tega sklepam, da se z vsemi drugimi strinja. Prepričan sem pa, da bi se strinjal tudi s prvo, ako bi dotični odstavek tako razumel, kakor sem si ga jaz mislil. Ako meni, da se hudujem nad organisti, ker še ne proizvajajo p o v s o d tradicionalnega koral, se jako moti; nisem namreč tako naiven, da bi pričakoval ali celo zahteval od vseh organistov proizvajanje tradicionalnega koral. Dobro vem, da mnogi organisti se niso nikdar temeljito učili koral in da imajo ravno tako pomanjkljive pojme o tradicionalnem kakor medicinskem koralu; vem tudi, da mnogi organisti — ali po lastni krivdi, ali po volji svojih predstojnikov, to je irelevantno — pojo pri petih mašah v domačem jeziku, ter imajo s koralom sploh jako malo ali pa nobenega stika. Takih v svojem spisu nisem imel v mislih.

Pisal sem veliko več o nekaterih organistih, ki se krčevito drže odpravljenih medicinskih izdaje ter se kar ne morejo sprijazniti s sedaj edino oficielno vaticansko izdajo. V mislih sem imel torej prav specialne slučaje

organistov, ki so glasbeno dobro izobraženi in bi lahko brez posebnega truda peli tradicionalni koral, a tega ne store iz lenobe ali pa celo iz mrznje do vsake take »novotarije«. Edino te vrste ljudi sem imel v mislih, in za take se menda tudi g. Klančnik ne bo hotel potegovati. Naj mi le verjame, da vse, kar sem napisal v onem članku, se opira na gola dejstva in na lastno izkušnjo.

In s tem bi bila prav za prav zadeva od moje strani že zadostno rešena; vendar, ker mi daje spis g. Klančnika priliko, naj dostavim še par pripomb.

Če trdi g. Klančnik, da župniki ne marajo novega koral, ker se ga nočejo na stare dni učiti in da njim na ljubo morajo organisti v koralnem vprašanju odnehati, velja to pač le za one koralne speve, ki jih organisti pojo skupno z župniki, kakršen spjev je n. pr. »Libera«. Toda vprašam, kaj se je treba župnikom učiti koral, da organisti pravilno po novem načinu pojo n. pr. introit in komunijo? Ali da na »Pax Domini« — kakor sem to še posebej omenil v svojem spisu — pravilno odgovarjajo na koru? To pač ni odvisno od župnika, temveč le od organista in njegovega pevskega zbora.

Ako prihaja na to g. Klančnik s svojim »Ceterum censeo« o izboljšanju organistovske plače, mu pritrjujem tudi v tem. Gmotni položaj organistov je v resnici pereče vprašanje, ki se mora čimprej ugodno rešiti, in dokler se to ne doseže, bo vse organistovsko delovanje le polovičarsko. Mimogrede omenjam, da ravno zaradi slabe plače organistov jih nisem maral nadzorovati. Mislil sem si namreč: »Kaj neki bi mogel zahtevati od ljudi, ki so tako slab plačani?«

Istotako se strinjam z g. Klančnikom tudi v tem, da bi morali cerkveni predstojniki naročiti revnim organistom »Cerkveni Glasbenik«. Naši škofijski ordinariati dovoljujejo in s tem gotovo tudi priporočajo, da bi se vsaka župna cerkev naročila na »Cerkveni Glasbenik«. Z ozirom na to dovoljenje in priporočilo je pa naravnost škandal, da toliko cerkva še ni naročenih na naš list. Ako hočejo nekateri gospodje sami biti ignoranti v cerkvenoglasbenih vprašanjih, naj bi vsaj iz ljubezni do svojih revnih organistov naročili na cerkvene stroške naše glasilo in jim ga dajali na razpolago, da bi se isti mogli dalje izobrazevati v svoji stroki.

G. Klančnik vidi torej, da se v vseh bistvenih rečeh prav dobro ujemava. Ako pa trdi, da s svojim spisom nekoliko pikam organiste, menim, da ti piki pač niso podobni pikom nadležnih komarjev, temveč pikom koristnih čebelic, ki — kakor znano — ravno s svojim pikanjem ozdravljajo revmatizem. Iz takega zdravilnega namena sem tudi jaz napisal one vrstice, in sicer — poudarjam to še enkrat — v prvi vrsti organistom, ki po lastni krivdi prezirajo in zanemarjajo tradicionalni koral.

Fr. Ferjančič.

Odbor organistovskega društva v Ljubljani je v svoji redni seji 23. maja podelil škof. org. podporo za l. 1928 11 organistom-članom v znesku 4000 Din.

Razpisani sta organistovski službi pri sv. Antonu na Pohorju in pri sv. Duhu nad Krškim. Pojasnila o prvi daje občinski, o drugi Župni urad.

KONCERTNA POROČILA.

I. Koncerti v Ljubljani. 11. aprila je bil koncert moškega zbora poljskega železničarskega društva Haslo iz Poznania. Na sporedu so bili poljski umetni zbori skladateljev: Kwasnika, Walewskega, Lachmana, Opienskega, Moniuszka in Dwienickega ter razne poljske narodne pesmi. Umetni zbori so bile solidne, krepke, semtertje tudi značilne, po večini pa ne preveč moderne skladbe; eden najboljših je bil Lachman. Bolj zanimive, zlasti ritmično svojske in značilne ter efektne so bile poljske narodne; omenjam »Novo leto«, »Krakowiak« in »Oj te naše gore«. Zbor je srednje dober, glasovno ne ravno najboljši, pač pa discipliniran in točen. Vodil ga je prof. Stan. Kwasnik. — 12. aprila je koncertiral dunajski deški zbor »Die Wiener Sängerk-

knaben«. Izvajal je Haydnovo opero v enem dejanju »Lekarnar«, izmed pesemske literature pa Schuberta, Pierneja, Griega, Gollerja, Tauberja, Glucka, Pfliegerja in pesem »Josip, ljubi Josip moj« iz XIV. stol. Koncem koncerta so mladi pevci navrgli še celo vrsto dunajskih narodnih pesmi. Zbor 16 dečkov, starih 8 do 10 let, je sijajno pel. Glasovi lepi, sveži, nastop otroško-naiven, neprisiljen, pevška izobrazba izborna, skladbe krasne. Uspeh popoln. Dečke je pri klavirju spremljal in vodil njih mojsterski pevovodja prof. H. Müller. — 23. aprila se je vršil koncert slovenskega pevskega društva »Krakovo-Trnovo«. Društveni zbor je pod vodstvom gosp. Mirka Premelča zapel eno Zeleznikovo, eno Lebanovo, eno Mirkovo, dve Čobaničevi, eno E. Adamičevo, dve Devovi in eno Pavčičevo skladbo. Zbor se trudi in polagoma napreduje. Operni pevec Banovec je sodeloval s Kogojevim »Letskimi motivom«, Osterčevim »Solncem v zavesah« in štirimi belokranjskimi. Izvežbanega in priljubljenega pevcu je spremljal g. Svetel. — 27. aprila se je vršil v stolnici sv. Nikolaja cerkven koncert staroklasične glasbe. Sodelovali so: godalni orkester orkestralnega društva Glasbene Matice, kot solisti pa: podpisani kot organist, Marijan Rus kot pevec, Karel Rupel in Leon Pfeifer kot goslača, Avgust Pertot kot čelist. Koncert je vodil Emil Adamič. Izvajali so se: Corelli, Locatelli, Dell' Abaco, Bach, Händel, Mattheson, Greene, Bennet in d' Aquin. Koncert je bil zelo dobro obiskan in ga prištevajo najbolj uspelim in pomembnim te sezone. — 3. maja se je vršil v operi koncert v prid po potresu ponesrečenim Bolgarom. — 10. maja se je vršil koncert v korist bolgarskim potresnim žrtvam v Unionski dvorani. Sodelovali so: operni orkester, pevski zbor Glasbene Matice ter solisti: bolgarski baritonist g. Krajev s soprogo, g. Betetto in gdč. Majdičeva. Pevski zbor Glasbene Matice je pel več pesmi s turneje tako dovršeno, da smo občudovali mojstra Hubada in zbor, ki je s tako dovršenim petjem zares častno predstavil slovensko pesem v tujini. — 14. maja je koncertiral pevski zbor »Platof« donskih kozakov.

II. Koncerti drugod. 1. aprila se je vršil cerkven koncert »Ljubljane« na Vrhniki. — 2. aprila je koncertirala pianistka Poženelova v Mariboru. — 1. aprila so izvajali »Mariborčani« Haydnovo »Stvarjenje« v Celju. — 9. aprila je priredila ljubljanska Glasbena Matica pevski koncert v Kranju. — 15. aprila je Sattnerjev zbor koncertiral v Novem mestu. — Pevski zbor ljubljanske Glasbene Matice je z največjim uspehom priredil koncertno turnejo po Češkoslovaškem in na Dunaju. — Pevski zbor mariborske Glasbene Matice pa turnejo po Švici in v Inostu tudi z jako velikim uspehom. — Mariborski »Männergesangsvereine« je priredil slavnostni koncert v proslavo Schubertove stoletnice. — Dunajski »Sängerknaben« so peli v Mariboru in Celju. — Glasbeno društvo »Ljubljana« je dalo 22. aprila koncert ruskih cerkvenih pesmi v št. Vidu nad Ljubljano. Podpisani sem sodeloval s štirimi samostojnimi orgelskimi točkami. — Bralno društvo v Gorjah je 29. aprila priredilo pevski koncert. — Isti dan sta pevski in godbeni odsek »Sloga« v Radovljici priredila koncert. — »Ljubljanski Zvon« je koncertiral v Trbovljah in Hrastniku. **St. Premrl.**

Cerkven koncert Sattnerjevega zbora v Novem mestu. — Veliko zanimanje in veselo razpoloženje je zavladovalo med Novomeščani, ko se je raznesla vest, da priredi naš slavno znan glasbenik, g. konzist. svetnik p. Hugolin Sattner s svojim vrlim pevskim zborom na belo nedeljo, dne 15. aprila t. l. v tukajšnji frančiškanski cerkvi dvojno pevsko produkcijo. G. p. Hugolin je novomeški rojak; starejši meščani se ga zlasti dobro spominjajo še iz one dobe, ko je pred 50 leti tu pri frančiškanih vodil cerkveno petje in je bil obenem pevski učitelj na tukajšnji gimnaziji. Iz Novega mesta je tedaj pridno dopisoval tudi »Cerkvenemu Glasbeniku«. V prvi številki prvega letnika je prvi dopis izšel izpod njegovega peresa in v četrti številki istega letnika nahajamo celo kar dva njegova dopisa iz Novega mesta. Od tedaj je minulo že pol stoletja, a isto navdušenje za glasbo, ki ga je prešinjalo že takrat ob zibelki našega glasbenega pre-

napredek, prešnja ga tudi še sedaj. V tem oziru se g. p. Hugolin nikakor ne stara, temveč videti je še vedno čilejši in živahnejši. V tej dolgi dobi je naša glasba prekoračila velikansko pot do čedalje večjega izpopolnjenja, a tudi g. p. Hugolin ni zaostajal v tem oziru, temveč je s časom čvrsto napredoval. Sicer ga ne štejemo med naše najmodernejše, a vendar kot izreden glasbeni talent si je znal osvojiti vse, kar služi glasbi v resničen napredek. To smo imeli priliko opazovati tudi pri tem cerkvenoglasbenem proizvajanju, ki nam je nudilo lepo število p. Hugolinovih skladb.

Pri obeh produkcijah je dirigiral g. p. Hugolin sam; orglal je g. prof. Vedral. Orkester je bil sestavljen iz 7 vojaških godbenikov Dravske divizije in 11 novomeških gospodov. Pevski zbor je poleg dirigenta in organista štel 31 glasov, in sicer 7 sopranov, 7 altov, 7 tenorjev in 10 basistov.

Ob 11 je bila v frančiškanski cerkvi slovesna sv. maša, ki jo je opravil novomeški g. prošt Karel Čerin. Sattnerjev zbor je pri tej priliki pel Schubertovo latinsko mašo v G-duru, in sicer v spomin njegove smrtnice. Mašo je zložil Schubert za mešani zbor in orkester od 2. do 7. marca 1815, ko je bil 18 let star, in sicer za župno cerkev dunajskega predmestja Lichtenthal, kateremu je pripadal tudi Schubert sam. Po njegovi smrti je bila ta maša precej pozabljena. Zanimivo pa je, da si jo je l. 1846. prilastil znani Robert Führer ter jo je ob priliki inštalacije neke nadvojvodinje za opatinjo izdal pod svojim imenom.

Maša je jako znamenito delo ter priča o Schubertu kot zgodaj dozorelemu ženiju. Žal, da v liturgičnem oziru je skladba precej pomanjkljiva. Pri »Gloria« in »Credo« bi pevski zbor ne smel ponavljati besedila mašnikove intonacije. Še večja napaka pa je, da »Gloria« in »Credo« nimata celotnega besedila. V taki obliki vsaj je to prvotno zložil Schubert in tako se je tudi tukaj pela; izšla je v založništvu tvrdke »Breitkopf in Härtel«. V novejšem času je Alfred Schnerich mašo liturgično izboljšal ter jo s popolnim besedilom izšla v Böhmovem založništvu.

Pevski zbor je svojo nalogo rešil prav dobro, tako pri mašnih delih, kakor tudi pri Griesbacherjevem gradualu in Greithovem impozantnem ofertoriju »Terra tremuit«. Posebno je ugajala ob koncu maše Greithova »Marija z magovalk«. Pevski zbor je glede dinamike, vokalizacije in izgovarjave dobro izšel ter poje po intencijah svojega priljubljenega g. dirigenta. Nepotrebno tremuliranje pa naj se opusti. Tudi orkester se je držal vseskozi dobro in vobče ni preglaševal petja. Istotako je bilo spremljevanje na orglah diskretno.

Udeležba je bila dopolne in popokdne zelo razveseljiva. Poleg ogromne množice ljudstva je bilo opaziti med poslušalci razne novomeške dostojanstvenike in uradnike ter višjega kapelnika g. dr. Josipa Čerina.

Pri popoldanskem koncertu ob treh je bil spored sestavljen tako, da je prvi del obsegal pesmi v počestčenje presvete Evharistije, drugi del Marijine pesmi in tretji del pesmi iz cerkvenega leta. Šest točk je bilo p. Hugolinovih, in te so: »Evharistični tron«, ki smo ga sicer že večkrat slišali, a to pot prvič s spremljevanjem orkestra; dvospjev »Zdrava« in sklepni zbor iz oratorija »Assumptio«; »Marija, kako si lepa« in »Brezmadežna« z orkestrom ter »Božična«. Vse brez izjeme so zelo ugajale ter nam pokazale g. p. Hugolina kot mojstra, ki zna pravilnost v harmoniji lepo združevati z modernim napredkom. Kar zadeva proizvajanje, se je morda dvospjev »Zdrava« še najmanj posrečil.

Premrlov ženski zbor z orglami »Jezus je majhen« je iskrena skladba, pisana v slogu, ki si ga je Premrl prisvojil v zadnjem času. Skladba je učinkovala. Istotako so učinkovale že znana Hochreiterjeva »O dajte src mi milijon«; dr. Kimovčeva »Večerna«, ki jo je zbor pel s posebno pozornostjo in občutkom; dr. Bunčeva zanimiva »Spomni se« in Jobstova velikonočna »Poglejte duše«, krepka skladba novejša, moderne struje. Izredno je ugajala tudi Foersterjeva krasna »Ave Maria« za sedmeroglasen zbor z orkestrom. Ob koncu prireditve so pred blagoslovom z Najsvetejšim zapeli nad vse mogočen Griesbacherjev »Tantum ergo« in »Genitoric«, po blagoslovu pa so navrgli še

silno ljubko p. Hugolinovo »Samonji« (štev. 6. iz 2. zvezka »Planik«). Izpeli so vse tri kitice, a ljudstvo bi še rado poslušalo in se kar ni moglo ločiti od tako plemenitega užitka.

Priznati se mora, da je Novo mesto sprejelo g. p. Hugolina in njegov pevski zbor zelo simpatično. To se je pokazalo že zjutraj pri sprejemu na kolodvoru, kakor tudi zvečer pri slovesu. Obed je oskrbel dragim gostom frančiškanski samostan v svojem konviktu, za kar gre vsa hvala samostanskemu predstojništvu. Ne malo potov in skrbi je imel pri tej priliki g. p. Henrik Damiš, ki je bil nekak »spiritus agens« vse prireditve. Pohvalo zaslužijo tudi gospodje in gospodične — člani in članice tukajšnjega frančiškanskega pevskega zbora —, ki so pri obedu tako ljubeznivo stregli lačnim in žejnim.

Novomeščani so bili s koncertom prav zadovoljni ter so se veselili, da so imeli priliko slišati tako vzorno cerkveno petje. V njihovih srcih pa se je gotovo vzbujala želja, da bi se jim taka prilika nudila še večkrat.

Fr. Ferjančič.

DOPISI.

Št. Vid nad Ljubljano. Dovolite, gosp. urednik, da poročam, kako in kaj je glede glasbe tu pri nas v Št. Vidu. Zbor šteje 10 sopranov, 7 altov, 5 tenorov in 7 basov; zadnje čase se je pa zbor še malo pomnožil z moškimi glasovi kakor tudi z ženskimi. Zbor goji v prvi vrsti cerkveno pesem, udejstvuje se pa tudi na polju svetne glasbe, da nastopa na raznih društvenih prireditvah, prosvetnih večerih, koncertih itd. V preteklem letu je nastopil zbor na koncertu v Preski z dvema točkama in pa ob priliki kolavdacije novih orgel za belgrajsko župno cerkev z 12 točkami, po večini novejših cerkvenih skladateljev. Poleg tega se skrbno pripravlja, da vredno in dostojno nastopa pri službi božji, posebno ob slovesnejših prilikah se pripravi z bolj izbranimi točkami. Pevske vaje se vršijo dvakrat na teden, po potrebi tudi večkrat; enkrat na teden imamo pa pevsko vajo za moški zbor.

O veliki noči pri slovesni sv. maši se je pela Sattnerjeva Missa seraphica, Premrllov gradual in sekvenca, po recitiranem ofertoriju Foersterjev motet Angelus domini (moški zbor), Tantum ergo dr. Kimovčev in Klemenčičeva Poglejte duše. Skladbe se pojejo povečini iz noveše dobe naše cerkvene glasbe, od sledečih skladateljev: St. Premrla, dr. Kimovca, Sattnerja, Mlinarja-Cigaleta, Jobsta, Železnika, Klemenčiča, Mava, Briclja. Ob slovesnejših praznikih, kakor n. pr. o veliki noči, božiču, sežemo tudi po starejših skladateljih: Riharju, Cveku, Vavknu itd., kajti preprosto ljudstvo misli, če ni teh pesmi ob teh praznikih, da ni praznik oziroma se ne uživajo v pomen takih praznikov; posebno značilna za veliko noč je nad vse znana in vedno lepa, ki ljudstvu najbolj ugaja »Zveličar naš je vstal iz groba« in tudi za božično dobo imamo takih primernih. Pcdajmo ljudstvu ob takih praznikih to, kar si tako izrečno želi in da se tradicija ohrani.

Latinske maše pojemo od Sattnerja, Gollerja, Gruberja, Rihovskega, Faista, Foersterja. Zelel bi in obenem prosil gosp. urednika, da bi po možnosti skušal izdati svoje sedaj še vedno v rokopisu ležeče latinske maše; marsikateri pevovodja oziroma zbor bi jih hvaležno sprejel in tudi z veseljem naštudiral.¹ Graduale in ofertorije pojemo od Griesbacherja, nekaj tudi od Foersterja in drugih. Pri črnih petih sv. mašah pojem sam. Skladbe v to svrhu rabim od Premrla, Kimovca, Zangla, Griesbacherja, Gruberja, včasih tudi koralno. Zbor pri črnih petih sv. mašah sodeluje samo enkrat na leto in to na praznik Vernih duš.

To bi bil sedaj nekak splošen pregled, kaj se je pelo pri nas v preteklem letu in do sedaj. Odslej bom skušal poročati vsako leto o poteku glasbe na našem koru.

Ob koncu tega dopisa si štejem v prijetno dolžnost, da se kar moč najiskrenejše zahvalim g. Iv. Sekuli za prijaznost in sodelovanje pri našem pevskem zboru s svojim

¹ Maša v čast sv. Jožefu je ravnokar v tisku. — Urednik.

zvonkim prvim tenorjem in g. Stanku Puclju, ki mi je pomagal kot pevec in solist, ter pomagal z dirigiranjem pri latinskih mašah; obema naj Bog naklonjenost in trud obilno poplača!

Frañe Bricelj, organist.

Ptuj. (Pevsko društvo »Cecilija« v Ptuj.) Leto dni je minulo 8. maja, odkar je ustanovljeno naše društvo. Njegova potreba je bila očitna, zato se je tudi kmalu spoznala korist. Kakor pri vseh dobrih rečeh, tako tudi tukaj imamo precej »kritikov«, ki več škodujejo kot koristijo, če ravno, kakor je dobro eden rekel niso iz »SDS«. Navzlic temu danes po enem letu truda z veseljem gledamo nazaj, ker vidimo precej obdelanega polja.

Društvu je naloga v prvi vrsti gojiti lepo cerkveno petje, ki se proizvaja v minoritski župnijski cerkvi sv. Petra in Pavla. Zato smo tudi tekom leta prepevali pesmi starejšega in novejšega datuma (Rihar, Foerster, Hladnik, Sattner, Premrl, Vodopivec, Mav itd.). K temu smo se naučili tudi latinsko Kempterjevo mašo, ki smo jo že trikrat proizvajali, dvakrat tudi s spremljevanjem orkestra.

Razen cerkvenega petja gojimo tudi narodno. Zato je društvo sodelovalo tudi pri raznih prireditvah, kakor pri igrah, ki jih je priredila Marijina družba, pri orlovskih nastopih, Miklavževem večeru, »Pasijonu« itd.

Društvo šteje 38 rednih članov in to 24 sopranov in altov, 14 tenorjev in basov. Člani plačajo mesečno 1 Din v društveno blagajno. Razen rednih članov imamo tudi podporne. Vseh skupaj okrog 60. Z požrtvovalnostjo posebno nekaterih članov, ki so pobirali dobrovoljne prispevke in z mesečno članarino, se je zbralo toliko kapitala, da smo mogli kupiti klavir, ki je bil tudi nujno potreben. Klavir je sicer iz druge roke, da ne rečem tretje, vendar za nas in našo uporabo prav dober. — Vaje se vršijo redno vsak torek in petek zvečer. K vajam prihajajo, z redkimi izjemami, precej točno in polnoštevilno. — Tekom leta smo ustanovili tudi »Mladinski zbor«, ki se za sedaj sestoji iz 20 od 12 do 14 letnih deklic. Vaje imamo vsako nedeljo po 10. maši. — Končno pa moram še omeniti, da živimo v krajih, kjer je vinska trta zelo čislana in kjer se najlepši in najbolj obiskani večeri vrše pri sladki kapljici. To je tudi glavni vzrok, ki tukaj otežuje vsako dobro in lepo delo.

P. Mirko Godina.

OGLASNIK ZA CERKVENO IN SVETNO GLASBO.

Anton Jobst: Napevi k lavretanskim litanijam za mešani zbor in orgle. Z dovoljenjem kn.-šk. ordinariata v Ljubljani z dne 28. marca 1928, št. 519. Samozaložba. Napevi, ki jih imamo Slovenci za litanije, zlasti lavretanske, v obilnem številu, so lahki in preprosti, ljudski. Jobstovi so pa namenjeni izurjenim pevcem. So umetno zloženi in sicer tako, da je pevski stavek povečini dokaj peven, orglesko spremljevanje pa je zamišljeno v pestro se prelivajočih harmonijah z močno uporabo kromatike, ki je lepa, logična in dosledna. Napevov je sedem, vmes eden božičen in eden velikonočen. Skladbe, dasi kratke, so polne vsebine in življenja: so resnična, občutena glasba; vredne so vsega priporočila. Cena izvodu 3 Din 50 par, od 10 komadov dalje po 3 Din.

Premrl.

Dr. Fr. Kimovec: Dva enoglasna mašna speva. (Besede Gregor Malijeve.) Založila Slov. orl. zveza. To sta prav za prav dve slovenski maši, obstoječi vsaka iz treh delov ozir. treh skladb. (1. Vstop, Slava, Evangelij, Vera; 2. Darovanje, Svet; 3. Pred obhajilom, po obhajilu.) Maši sta namenjeni orlovskim in drugim društvenim cerkvenim prireditvam, končno splošnemu cerkvenemu ljudskemu petju. Obseg je primeren enoglasju, melodije se gibljejo vseskoz v pevnih razlikih. Spremljevanje je jako okusno, izbrano in skrbno izdelano. Napevi prve maše so mirno veličastne, prijazno resne narave; bolj čvrsti, odločni in veseli so napevi druge, ki jim bo tudi njih izrazito zloženo dvoglasje še bolj pomoglo do uspeha. Cena partituri 6 Din, glasovom po 2 Din.

Premrl.

Alojzij Mihelčič: Slavospev Kristusu Kralju. Za zbor in orgle. Celje 1928. Natisnjen dovolil lavantinski kn.-šk. ordinariat dne 11. aprila 1928, št. 619/1. Krepkemu in jedernatemu Sardenkovemu besedilu je dal Mihelčič ravno tako krepkemu in jedernatemu ljudskoglasbenemu izrazu. Brezdvomno bo vsak zbor rad posegel po tej pesmi, pa tudi ljudstvo si jo bo v kratkem osvojilo in prilastilo.

Premrl.

Josip Lavtižar: Tebe Boga hvalimo. V spomin 30 letnice, odkar vodi ljubljansko škofijo presvetli in premilostljivi gospod dr. Anton Bonaventura Jeglič. Za enoglasni in četverglasni mešani zbor z orglami zložil —. Samozaložba. Ráteče-Planica 1928. Z dovoljenjem ljubljanskega škofijstva z dne 21. aprila 1928, št. 1405. Natisnila litografija Čemažar in drug, Ljubljana.

Te skladbe bodo naši zbori zlasti ti, ki žive v skromnejših razmerah, zelo veseli. Lahka je, jasna, večino vrstic poje ali enoglasni zbor ali menjajoč se posamezni glasovi, vmes pa zdaj pa zdaj udarja mešani zbor, tako da se je skladatelj navzlic izraziti preprostosti znal izogniti nevarni enoličnosti, zlasti ker se je zelo omejil i po obsegu glasov i po ritmu in je že od kraja opustil vsakršno misel na noveše harmonične izrazne možnosti. Pri deklamaciji se mu je urinil samo en očividni pogršek: beseda »verujemo« se naglašča na zlogu »ve«, ne na zlogu »ru«. V št. 19. naj se torej deklamacija na sledeči način popravi:

Ob tej skladbi se človeku iznova škoda zdi, da je Lavtižar za tako dolgo dobo čisto obmolnil. Nismo še pozabili njegovih maš, ki so se mnogo pele po naših korih, še danes večkrat na vrsto pride njegov prijetni, mehko tekoči »Asperges«. Saj je naše zборе po skladatelju, ki bi znal in hotel preprosto pisati, pa vendar s to preprosto besedo tudi kaj tehtnega povedati, naravnost žejalo. Dobro je, da je skladatelj zakopani talent vsaj zdaj odkopal in iznova začel z njim trgovati. Naši zbori pa bodo namesto zahvalne »Hvala večnemu Bogu« vsaj ob slovesnejših prilikah segli po pričujoči skladbi. Mali trud, ki ga bodo imeli z učenjem, jim bo rodil hvaležne sadove.

Kimovec.

Karlo Adamič: Našemu zaslužnemu skladatelju g. Stanku Premrlu, konz. svetniku itd., Alma Mater. 19. Marijinih pesmi za mešani zbor, solo in orgle uglasil: — profesor glasbe. Odobril knezoškofijski ordinariat v Ljubljani z dne 3. marca 1928, št. 858. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1928. Cena partituri 30 Din, glasovom po 5 Din.

Adamič nam je doslej znan po svoji preprosti, jasni, lahni melodiki. V tej zbirki se ta njegov značaj tudi kaže, vendar ga skladatelj s prav krepkim hotenjem hoče zabrisati. Po zbirki je tu in tam natresel dissonanc, ki se jim pozna, da niso potekle iz čuvstvanja ampak iz volje. Morebiti je hotel pokazati, da zna tudi »moderno« pisati. Pa se mu za to ni čisto nič treba truditi. Prvič je Adamič — kakor vsakdo — najboljši, kadar je preprost, jasen, miren. Drugič smo pa tiste čase že preboleli, ko so zapletene, nerazumljive dissonance dajale vsaj videz naprednosti. Namesto kaotičnega harmoničnega vrveža ljubimo jasen melodičen potek, harmonijo samo pa, če ne nastaja iz prepletajočih se melodij, ljubimo jasno: malo harmonij pa še te naj bodo plemenito umerjene, prozorne, svetle, ki melodični potek samo ožarjajo. Zato nam je bil Premrl n. pr. tako ljub tam, kjer je z otroško preprostostjo zajemal svoje speve. Zato je kakor odpočitek učinkoval Železnik s svojimi — harmonično skrajno preprostimi, na videz kar siromašnimi pa melodično tako globoko iz čuvstvanja pozajetimi skladbami. In Adamič je mnogo bližji Železniku, bolje Sattnerju kot Premrlu ali Jobstu. Čemu bi se gnal za Premrlvim izrazom, ki ga more posneti samo v brezpomembnih zunanostih, notranjost mu pa ostane zapečaten skrivnostna knjiga? Čemu? Ko pa ima svoj zdrav živahen izraz, da smo ga bili že pogosto veseli. Prepričan naj bo, da bodo naši pevci iz te obširne zbirke najrajši peli tiste pesmi (št. 2, 4 in podobne), v katerih je Adamič Adamič pa nič drugega.

Kimovec.

Marolt Franc: 8 blagoslovnih pesmi za mešani zbor z orglami zložil — Poklonil č. g. F. S. Finžgarju ob priliki njegovega desetletnega župnikovanja v Trnovem. Z dovoljenjem kn.-šk. ordinariata v Ljubljani z dne 2. aprila 1928 št. 1131. Samozaložba 1923. Ljubljana. — Cena posameznemu izvodu 10 Din. V množini od 6 izvodov dalje po 6 Din. Dobe se pri skladatelju Fr. Maroltu v Ljubljani, na Starem trgu 3/II.

Marolt se očitno izčiščuje. Te skladbe so brez dvoma boljše kot dosedanje. Manj iskane so po harmonični plati, pa tudi dokaj prijetnih melodičnih domislekov kažejo. Le da naj bi bil skladatelj še bolj izbirčen, včasih še malo strožji s seboj, tako da bi imel pogum, kak domislek tudi zavreči, če se melodični doslednosti le preneer poda.

Kimovec.

Stanko Premrl: Pozdrav vladiki. 1923. Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. 1928. Ognjevitá skladba, polna iskrene toplote in moči, z jako mirnim, nežnim srednjim delom in živim slovesnim koncem. Mnogo zborov bo obžalovalo, da jim že davno ni v roke prišla, saj so si kaj podobnega, krepkega, lahkega, pa tako veličastno mogočnega že davno želeli. Z majhno izpremembo v besedilu se skladba da izvrstno porabiti tudi za druge slovesne prilike, pozdrave, obletnice. Premrl se tu kaže od tiste strani, od katere se našim zborom najlepši zdi.

Kimovec.

H. Druzovič: Posebno ukoslovje pevskega pouka. II. izdaja 1927. Od prve izdaje, ki je izšla pred dvajsetimi leti (1906) v založbi Slovenske šolske Maticice, se druga izdaja prijetno razlikuje. Že iz površnega primerjanja s prvotno izdajo je razvidno, da je g. avtor knjigo povsem preustrojil, tako da bi prav lahko izšla pod novim naslovom. Mislim, da bo zato lastniku stare izdaje dobrodošla, ker bo našel v njej marsikaj novega. Dasi se je obseg Ukoslovja zmanjšal za kakih 50 strani, je vendar knjiga na vrednosti pridobila, ker je g. avtor njeno vsebino vsestransko poglobil in izpopolnil ter izpustil le nekaj manj važnih sestavkov, citatov in notnih primerov.

Knjiga je razdeljena na štiri oddelke. V prvem »splošnem delu« obravnava pisec poleg fiziologije in fonetike pomen in smotre pevskega pouka ter razvrstitev učne tvarine, v drugem metodiko in didaktiko petja, v tretjem — najkrajšem — zgodovino pevskega pouka, v četrtem zgodovino slov. šolskega petja in literaturo.

Jedro knjige tvori drugi del, ki nas uvaža v metodo, t. j. v način pevskega pouka. Metodika petja je stvar zase, in kdor ni star praktik kakor prof. Druzovič, je bolje, da se zadeve sploh ne loti. Pevskih metod imamo namreč toliko, da je izbira zelo težka: ena je osnovana na melodijskih, druga na harmonijskih, tretja si pomaga s številskimi, četrta bi najrajši vse ponazorila itd. G. avtor si je izbral srednjo pot, ki je tudi po mojem mnenju najboljša. Mogoče je malo preveč poudarjal važnost številčne metode, kar pa ni nikaka hiba, ako je dosegel z njo primerne uspehe. Metoda ne sme biti prisilni jopič, zato je najboljša ona, ki je najuspešnejša. Pogrešal pa sem v tem oddelku sistematično navodilo za estetično izobrazbo glasu, nastavka in zastavka (vstavka), kar je za petje vsaj tako važno, kakor poznavanje not. Sicer je mest, ki opozarjajo na estetiko petja v knjigi vse polno, mislim pa, da je tudi za to plat petja potrebna sistematična vaja. Lepota petja ne tiči le v čistosti intonacije, pravilnosti ritma, v točni izreki in v primerni dinamiki, ampak pred vsem v lepem, zvočnem glasu.

O ostalih oddelkih le nekaj splošnih opazk. Pri fonetičnem delu bi bilo dobro opozoriti na prilikovanje (Breznik, Slovnica III., § 70—73). Soglasniki nakonci besed (str. 31, e) se po mojem mnenju smejo jemati k naslednjemu samoglasniku, zlasti ako hočemo, da bo petje lepo vezano. Če izgovori pevec »kotiskrac« mesto kot/iskra, ni stem prav nič škodoval jasnosti in razumljivosti besedila, ker je takšna tudi naravna govorica. V zgledu »glas sladak« tudi ne kaže delati presledka med obema besedama, da ne presekamoo po nepotrebnem melodične črte. Izreka »pod/trto« pa je povsem napačna. Radi asimilacije se mora v tem primeru glas d izpremeniti v t, zato je boljša izreka po(t)trto. Na str. 24 identificira avtor aspirirani zastavek (vstavka), t. j. zastavek z dahom z mehkim zastavkom. Fiziologi in fonetiki ločijo strogo oba zastavka, ki sta

tudi za petje različne vrednosti. Edini pravilni zastavek v petju je mehki, aspirirani zastavek sicer ni povsem slab ali tudi ne najboljši. Vendar so to malenkosti, ki nikakor ne manjšajo vrednosti knjige.

Zlata vreden je četrti, bibliografski del, ki ne vsebuje le ves notni material za pevski pouk, ampak tudi vsa slov. dela in sestavke, ki so količkaj z njim v zvezi. Škoda je le, da je opustil g. avtor seznam tujih del iz prve izdaje, ki bi se dal z novejšimi deli primerno izpopolniti. S podobami, ki jih ima knjiga v prilogi, pa nisem zadovoljen, zlasti ne z onimi na prvi in na tretji strani. Iz slik jabolka je težko razvidno, kako organ deluje in kakšen je, sheme za glasove na tretji strani pa so povečini netočne (prim. a, o, u) in ne vsebujejo vseh slovenskih glasov (n. pr. polglasnika), zato mislim, da bi v tej obliki brez škode izostale.

V ostalem je knjiga dobra in nudi učitelju-pevcu vse polno pripomočkov za uspešen pouk. Želeli bi le, da ne bi samevala po prašnih šolskih omarah, ampak da bi pomagala vdihniti pevskeemu pouku novega duha in novega življenja in nas rešila starega šablonskega poučevanja, ki še vedno straši po naših šolah. Gröbming.

NAŠI GLASBENI LISTI.

»Pevec« 1928, 3, 4. Dr. Dolinar se spominja Schubertove stoletnice ter primerja klasični in romantični slog. Prof. Bajuk nadaljuje razpravo »Mera v slovenski narodni pesmi«. Slede poročila, koncerti, nove skladbe, glasbeni listi, razne vesti. M. Tomc piše končno o koncertnem življenju na Dunaju. Glasbena priloga prinaša dve Premrlovi nagrobnici za moški zbor, dr. Kimovčev mešani zbor »Grob na Poljskem« in Jobstovo »Pesem« za moški zbor.

Zbori 1928, 2. prinašajo sliko pevskega zbora Glasbene Matice v Ljubljani in se spominjajo † Frana Serafina Vilharja-Kalskega (s sliko). Dr. Schwab piše dalje o Ipavcih; med skladatelji nahajamo življenjepisne podatke Josipa M. Brnobiča; napisana je kratka zgodovina nekaterih slovenskih pevskih društev (pri pevskem zboru Glasbene Matice podatki niso povsem točni); med dopisi izvemo, da je tržaški skladatelj Mirk zložil že štiri maše: eno latinsko, en Requiem, eno staroslovensko in pred kratkim Liturgijo sv. Janeza Zlatoustega. — Skladbe prinašajo Zbori sledeče: V. Mirkovo »Jurjeva« za soprane, alte in klavir, J. Brnobičev mešani zbor »Na poljan« ter dva Mirkova zbora na srbohrvatska besedila. (Ali nimamo Slovenci dovolj svojih besedil?)

Nova muzika 1928, 2. Mantuani se spominja † Vilharja (pridejana je slika), Slavko Koželj piše po Erwinu Steinu o Novi muziki, Osterc daje kratek pregled sodobne češke glasbe, Savin poroča, kako je nastala njegova opera »Matija Gubec«. Slede poročila iz naših glasbenih listov (tudi bolgarskih), ocenjene so skladbe, izšle v nekaterih naših glasbenih listih, slede osebne vesti, koncerti, opera in razne glasbene zanimivosti. Skladbe prinaša Nova muzika sledeče: Lajovčev samospjev »Begunka pri zibelci«, Grgoševićev samospjev »Kak su zajec i lesica putovali« (izredno zanimiva skladba) in štiri krajše Koporčeve klavirske skladbe »Iz dnevnika žalostnega tovariša«. »Mala Nova muzika« pa nudi Karol Pahorjevo pesmico »Snežec« za glas ali zbor s klavirjem, Ocvirkov Intermezzo za gosli in klavir, Šantlov »Rokoko« za klarinet oz. gosli s klavirjem in Tajčevićevo »Dječjo uspavanko« za glas in klavir.

»Sveta Cecilija« 1928, 2. O. Ant. Zaninović priobčuje dva odlomka iz dveh starinskih gradualov, dr. Mantuani piše dalje o Fr. Ks. Križmanu, dr. B. Širola se izraža o naziranju dr. Heinricha Möllera, urednika zbornika »Lied der Völker« o slovanski narodni pesmi, Janko Barlè je napisal posmrtnico Fr. S. Vilharju, Rob. Alesander prinaša dunajske glasbene novice. Dr. M. Cihlar-Nehajev piše o naših pevskih ciljih, dr. M. Stahuljak dokončuje spis o kitari, I. Kokot nadaljuje spomine na cecilijanski Pariz, Vl. D. prinaša glasbene vesti iz Angleške, Šafranek-Kavič poroča o glasbeni sezoni v Zagrebu, Perčić podaja nekaj misli o pnevmatiki v podeželskih cerkvah, Janko Barlè je popisal dosedanje znanstveno delo našega učenjaka dr. Josipa Mantuanija

(priložena je tudi slika), Barle piše tudi o † župniku Mateju Meršiču-Miloradiču, dr. Goglija o Franju Pokornem; slede običajne rubrike. — Glasbena priloga prinaša tri motete, koje je zložil † Franjo Pokorni, in dve hrvatski cerkveni pesmi P. Anzelma Canjuge.

RAZNE VESTI.

30 letni jubilej vladikovanja prevz. gosp. knezoškofa dr. Antona Bonaventure Jegliča v ljubljanski škofiji se je slovesno obhajal na Vnebohod 17. maja 1928. Pri slovesni pontifikalni maši v stolnici je pomnoženi stolni pevski zbor s sodelovanjem godbe dravske div. oblasti izvajal Premrllov »Pozdrav vladiki«, Perosijevo Misa pontifikalis I., Foersterjev gradual, Premrllov ofertorij in dr. Kimovčev »Tebe Boga hvalimo«. Pri slavnostni prireditvi v Unionski dvorani je pela »Ljubljana« novo krasno in mogočno dr. Dolinarjevo skladbo »V Bogu živiš« za mešani zbor, bariton-solo in 10 trobil in Česnova Osem blagrov. Godba dravske div. oblasti je izvajala »Povsod Bogac«, Papeževo himno, Slavnostno fanfaro, ki jo igrajo papeževi godbeniki pri slovesnem vходу papeža v baziliko sv. Petra, in državno himno. — Prevz. g. jubilantu se je ta dan poklonilo tudi Cecilijino društvo skupaj z organistovskim društvom.

† **Albert Leban.** Dne 8. maja 1928 je umrl nagle smrti zadet od kapi Albert Leban, župnik v Kojškem pri Gorici. Rajniki je ravnokar dopolnil petdeseto leto — rojen je bil v Prvačini dne 2. januarja 1878. Služboval je v tolminskih gorah, v Gorenji Trebuši, v Šturijah na Vipavskem in pred enim letom je prišel za župnika v Kojško, v Brda. Kjerkoli je služboval, povsod je skrbel za vzorno cerkveno in društveno petje. Bil je eden najboljših pevovodij na Goriškem. Posebno izborno je izpilil cerkveni in društveni pevski zbor v Šturijah na Vipavskem. Ni se krčevito oprijemal starejšega repertoarja tako zvane naše čitalniške dobe, temveč je vzljubil tudi modernejšo smer ter nam podal krasno oblikovane Lajovčeve in E. Adamičeve skladbe. Bil je vzoren in blag duhovnik ter veren in zvest prijatelj svojemu ljudstvu. Kako naše ljudstvo ljubi svoje kulturne delavce, nam je pokazal njegov pogreb. Bilo je navzočih okoli 60 duhovnikov-sokratov in okrog 2000 vernega ljudstva. Pretresljivo so donele nagrobnice, zapete od ogromnega števila pevcev združenih zborov. »Le križ nam sveti govori, da vid'no se nad zvezdami.« R. I. P.

V. V.

Prvi festival jugoslovanske moderne glasbe se je vršil v Belgradu 5. in 6. maja.

Umrli so: 31. marca v Višnji gori Janko Skerbinec, upokojeni nadučitelj, bivši dolgoletni tamošnji organist in skladatelj; rojen je bil 27. junija 1843 v Stranjah pri Kamniku. Služboval kot učitelj v Kranjski gori, Preddvoru, v Dolu pri Ljubljani, v Kamni gorici, zopet v Preddvoru, v št. Vidu pri Stični in končno v Višnji gori (35 let). Kot organist in cerkveni pevovodja je deloval 63 let, samo v Višnji gori 52 let. Zložil je večje število preprostih cerkvenih in drugih zborovskih skladb. Tudi pesem »Vigred se povrne« je baje njegova. — V Ljubljani je 8. aprila preminul Leopold Pahor, inšpektor državne železnice v pokoju in skladatelj. Pokojni je zložil več zborov, samospenov, koračnic in drugih skladb. Mojstrsko je obvladal orkester in instrumentacijo, zlasti za pihala in trobila. Ponovno omenjamo njegovi dve koračnici-žalostinki, sestavljeni iz naših narodnih melodij. — V Mojstrani je 15. marca umrl tamošnji hišni posestnik in mizarski mojster Janez Mrak. Pri cerkvenem petju je sodeloval nad 40 let. Njegov sin Ciril je organist v Stari Loki. — Vsem blagopokojnim želimo večni mir.

V Pragi se je v dneh 7., 8. in 9. aprila vršil festival Češkoslovaške Pevske zveze. Nastopali so zbori po 1000 do 6000 pevcev.

Ljubljanska opera je koncem marca gostovala v Subotici in Belgradu.

Pevski tečaj Pevske zveze se je vršil 26. in 27. aprila v Novem mestu.

V Kamniku so ustanovili mestni orkester.

Na Jesenicah so 19. marca v Kat. del. prosv. domu uprizorili Fr. S. Vilharjevo opero »Smiljanec«. Izvajali so jo člani jeseniškega pevskega zbora.

V ljubljanski operi je gostoval bolgarski pevec, baritonist kraljeve opere v Sofiji Aleksander Krajev.

Goriška orglarska tvrška I. Kacin je postavila v Renčah pri Gorici nove orgle z dvema manualoma in 10 registri. Tretjo povelikonočno nedeljo so priredili tamkaj cerkven koncert.

Hrvatski skladatelj dr. Božidar Širola je zložil nov oratorij »Poslednje obhajilo sv. Jeronimac za bas-solo, mešani zbor, orkester in orgle.

V Zagrebu se je vršila koncem aprila proslava tristoletnice »Dubravke«. Ta Gunduličeva pastirska igra je bila v zadnjem času že trikrat uglasbena. Uglasbili so jo Zajc, Dobronić in Gotovac.

Hrvatsko književno društvo sv. Jeronima v Zagrebu je po razpisu natečaja za skladbo staroslovenske maše prejelo deset skladb staroslovenskih maš.

DAROVI ZA CERKVENI GLASBENIK.

Po 35 Din: Emil Vidrih, Reka; po 30 Din: Usmiljenke v Marijinem domu, Radeče pri Zidanem mostu; po 20 Din: Franc Bernik, župnik in duh. svetnik, Domžale; župni urad, Domžale; Vinko Vodopivec, vikar, Kronberg pri Gorici; Josip Lavtižar, župnik in duh. svetnik, Ráteče-Planica; po 10 Din: Franjo Cimerman, poslovodja, Kranj; Župni urad, Šmarje pri Jelšah; Ivan Marinč, organist in obč. tajnik, Dolenja vas pri Ribnici; Luka Kramolž, prof. glasbe, Ljubljana; po 5 Din: Jernej Gros, organist, Križe pri Tržiču. — Vsem darovalcem se najlepše zahvaljujemo.

DAROVI ZA ORGLARSKO ŠOLO V LJUBLJANI.

Oblastni odbor v Ljubljani 10.000 Din; Ljudska posojilnica v Ljubljani 1000 Din; Hranilnica in posojilnica v Osilnici 100 Din; v Sv. Križu pri Litiji 15 Din; v Šenčurju pri Kranju 50 Din; pri Sv. Antonu v Slov. goricah 50 Din; v Št. Jakobu ob Savi 100 Din. Cecilijino društvo izreka vsem darovalcem najtoplejšo zahvalo.

LISTNICA UPRAVE.

Primorske naročnike »Cerkv. Glasbenik« opozarjamo, da je prevzela zastopstvo našega lista za Primorsko Katoliška knjigarna v Gorici. Zato prosimo, naj naročniki naročnino nji pošiljajo. Nekateri so dolžni še za 1927 in 1928. Zadnji čas je, da zaostalo naročnino poravnajo. Za leto 1928. velja »Cerkveni Glasbenik« 20 lir. Komur je težko plačati to vsoto, more poslati tudi le 18 lir, enako za prejšnja leta.

Za čimprejšnje poravnanje letošnje naročnine (40 Din) prosimo tudi vse naročnike v Jugoslaviji, ki še niso poravnali.

Opozarjamo na priloženi cenik tvrške Lidl, ki jo priporočamo.

Naše priloge. Današnji številki je priložena glasbena priloga (8 strani) s sledečimi skladbami: Prečisti in nedolžni, zložil dr. Anton Dolinar, Sv. Vid, zložil Stanko Premrl, Sv. Alojzij, zložil Alojzij Mav, Sv. Peter in Pavel, zložil Martin Železnik, Sv. Ciril in Metod, zložil dr. Fran Milnar-Cigale. Posamezni izvodi po 3 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred škofijo 12/I. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.